

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RUSYA-GÜRCİSTAN SAVAŞI VE
TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Mustafa ELAYDIN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Salih AYNURAL

GEBZE
2010

T.C.
GEBZE YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

RUSYA-GÜRCİSTAN SAVAŞI VE
TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

Mustafa ELAYDIN
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Salih AYNURAL

GEBZE
2010

YÜKSEK LİSANS TEZİ JÜRİ ONAY SAYFASI

G.Y.T.E. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 01.10.2010 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Mustafa ELAYDIN 'ın tez çalışması STRATEJİ BİLİMİ Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Salih AYNURAL

ÜYE

: Prof. Dr. Sedat MURAT

ÜYE

: Doç. Dr. Cemal ZEHİR

ONAY

G.Y.T.E. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
...../...../20... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

TEZİN BAŞLIĞI: RUSYA GÜRCİSTAN SAVAŞI VE TÜRKİYE'YE ETKİLERİ

YAZARIN ADI : MUSTAFA ELAYDIN

Sovyetlerden Birliğin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan Gürcistan stratejik açıdan önemli bir ülkedir. Sovyetler Birliğinden devraldığı sorunlarla birlikte varlığını sürdürmektedir. Rusya bu sorunları kullanarak Gürcistan'a müdahale imkanı bulmaktadır. 2008'de Gürcistan'ın Güney Osetya ayrılıkçı yönetimini devirmek için yaptığı operasyona karşı, Rus ordusu Gürcistan'a girmiş ve beş gün süren bir Rus-Gürcü savaşı yaşanmıştır. Rusya savaş sonunda Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanıdığını ilan etmiştir.

Rusya, Gürcistan'ı Yakın Çevre Doktrini çerçevesinde kendi hakimiyet sahası içinde görmektedir. 2003'te Gül Devriminden sonra iktidara gelen Saakashvili'nin Batı yanlısı tutumu Rusya'yı rahatsız etmektedir. Rusya, Gürcistan'ın NATO üyesi olmasına şiddetle karşı çıkmaktadır.

Gürcistan AB için önemli bir ülkedir. Ülkeden geçen enerji nakil hatları Türkiye vasıtasıyla Avrupa ülkelerine nakledilmekte ve Rus enerji kaynaklarına alternatif sunmaktadır. BTC ham petrol boru hattı, BTE doğalgaz boru hattı, Bakü-Supsa petrol boru hattı ve proje aşamasındaki Nabucco doğalgaz hattı Gürcistan'dan geçmektedir. Bu sebeple Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve istikrarlı yapısı Batılı ülkeler için büyük önem taşımaktadır. 2008 Ağustos savaşı da göstermiştir ki uluslararası projelerde kilit bir ülke olan Gürcistan'ın siyasi istikrarı ya da istikrarsızlığı küresel bir etki yapmaktadır.

Gürcistan, Türkiye'nin Türk Cumhuriyetlerine açılan kapısıdır. Enerji projelerinde Rusya'yı, demiryolu projesinde de Ermenistan'ı bypass eden Gürcistan bölgenin transit geçiş ülkesidir. Türkiye, Gürcistan'ın da içinde bulunduğu Kafkasya bölgesindeki sorunların çözümüne yönelik, bölge ülkelerine, Kafkasya İstikrar ve İşbirliği Platformu(KİİP) önermiş böylece Kafkasya'nın istikrarının önemine dikkat çekmiştir.

SUMMARY

NAME OF THESIS: RUSSIA GEORGIA WAR AND ITS EFFECTS TO TURKEY

AUTOR NAME : MUSTAFA ELAYDIN

Georgia, which has gained its independence after the disintegration of the Soviet Union, is a strategically important country. It is continuing its existence with the problems taken over from the Soviet Union. Russia finds opportunity of intervention to Georgia by using these problems. Russian army has invaded Georgia against the operation of Georgia in order to overturn separatist management of South Ossetia in 2008 and a Russian-Georgian war has lasted for five days period. Russia has declared that it recognizes the independence of Abkhazia and South Ossetia at the end of war.

Russia considers Georgia in its own domination field within the frame of Immediate Surrounding Doctrine. Western-oriented policy of Saakashvili, who has come into power after the Rose Revolution in 2003, disturbs Russia. Russia argues against Georgia's being member of NATO.

Georgia is an important country for E.U. Energy transmission lines passing through the country are transported to European countries by means of Turkey and offer alternative for Russian energy sources. BTC crude oil pipeline, BTE natural gas pipeline, Baku-Supsa oil pipeline and Nabucco natural gas line in the project phase are passing through Georgia. Therefore, territorial integrity and stable structure of Georgia has great importance for Western countries. War in August, 2008 has also shown that political stability or instability of Georgia, which is a key country in the international projects, has a global effect.

Georgia is Turkey's door which opens to Turkic Republics. Georgia, which bypasses Russia in the energy projects and also Armenia in the railway project, is a transit pass country in the region. Turkey has proposed Caucasia Stability and Cooperation Platform (KIIP) to the countries in the region, for solution of the problems in Caucasian region which also includes Georgia and thus, it has attracted attention to the importance of stability of Caucasia.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
SUMMARY	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
HARİTALAR	ix
TABLolar	x
1. GİRİŞ	1
2. KAFKASYA'YA GENEL BİR BAKIŞ	3
3. GÜRCİSTAN'IN GENEL PROFİLİ	6
3.1. Coğrafya ve Stratejik Konumu	6
3.2. Gürcistan'daki Siyasi, İdari ve Dış İlişkiler	7
3.3. Tarihi	9
3.4. Sovyetler Birliğinin Dağılma Sürecinde Gürcistan ve Bağımsızlık İlanı	10
3.5. Sovyetler Birliği Sonrası Gürcistan'daki Genel Siyasi Durum	11
4. GÜRCİSTAN'DAKİ ETNO-POLİTİK SORUNLAR	16
4.1. Abhazya Özerk Cumhuriyeti	16
4.2. Güney Osetya Özerk Bölgesi	19
4.3. Acara Özerk Cumhuriyeti	22
4.4 Pankisi Vadisi	23
4.5. Cevahiti Bölgesi	24
4.6. Ahıska Türkleri	25
5. AĞUSTOS 2008'DE MEYDANA GELEN RUS-GÜRCÜ SAVAŞI	27
5.1. İlişkileri Çatışmaya Götüren Süreç	27

5.2. Çatışmaların Küresel Arka Planı	30
5.3. Uluslar arası Örgütlerin Tepkileri	31
5.4. Avrupa Birliği Gürcistan Raporu	33
5.5. Bölgesel Etkileri ve Bölgesel Ülkelerinin Tepkileri	34
6. SAVAŞIN TÜRKİYE’DEKİ YANSIMALARI	36
6.1. Türkiye’nin Süreç İçerisinde İzlediği Politika	36
6.2. KİİP Önerisi ve Aldığı Tepkiler	37
6.3. Türkiye’deki Kafkas Diasporasının Tutumu	38
6.4. Bölgeden Geçen Enerji Nakil Hatları ve Gürcistan’ın Önemi	41
6.5. Kars-Tiflis-Bakü Demiryolu Projesi	44
6.6. Türkiye ile Gürcistan ve Rusya Arasındaki Ekonomik ve Ticari İlişkiler ve Savaşa Yansımaları	45
6.6.1. Türkiye-Rusya Ekonomik İlişkileri	45
6.6.2. Türkiye-Gürcistan Ekonomik İlişkileri	47
6.6.3. Gürcistan-Rusya Ekonomik İlişkileri	48
7. SONUÇ	51
KAYNAKÇA	55
ÖZGEÇMİŞ	60

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AGİT: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

BDT: Bağımsız Devletler Topluluğu

BMGK. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi

BTC: Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı

BTE: Bakü-Tiflis-Erzurum Boru Hattı

BTK: Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi

KİİP: Karadeniz İstikrar ve İşbirliği Platformu

NATO: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü

S.S.C.B. : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

SBKP: Sovyetler Birliği Komünist Partisi

R.F. : Rusya Federasyonu

UN: Birleşmiş Milletler

UNOMİG: Birleşmiş Milletler Gürcistan Gözlemci Misyonu

HARİTALAR

<u>Harita</u>	<u>Sayfa</u>
1. Kafkasya Siyasi Haritası	3
2. Gürcistan Siyasi Haritası	6
3. Gürcistan İdari Yapısı	8
4. Enerji Nakil Hatları Haritası	41

TABLÖLAR

<u>Tablo</u>	<u>Sayfa</u>
1. Abhazya'nın Yıllara Göre Nüfus Dağılımı	18
2. Türkiye-Rusya İkili Ticaret Verileri	46
3. Türkiye-Gürcistan İkili Ticaret Verileri	47
4. Gürcistan'ın Rusya ile Dış Ticareti	49

1. GİRİŞ

2008 Ağustos'unda Gürcü ordusunun "anayasal düzeni sağlamak" amacıyla Güney Osetya'ya askeri bir operasyon başlatması ve buna karşılıkta Rusya'nın Gürcistan'ı durdurmak için Güney Osetya'ya askeri birliklerini göndermesi sonucu başlayan ve 5 gün süren Rusya-Gürcistan Savaşı'nın temel sebeplerinin, küresel arka planının, bölgesel etkilerinin ve Türkiye'ye etkilerinin araştırılması bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Yine bu çerçevede savaşa zemin hazırlayan bölgesel yapı değerlendirilerek Güney Osetya örneğinde olduğu gibi Gürcistan'ın diğer sorunlu alanlarına da değinilecektir.

Gürcistan, S.S.C.B'nin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan üç Güney Kafkasya devletinden biridir. Açık denizlere kapısı olan tek Kafkas devleti olup Kuzey-Güney, Doğu-Batı eksenli geçiş güzergahında olması sebebiyle de stratejik bir öneme sahiptir. Özellikle BTC, BTE, Bakü-Supsa ve proje aşamasında olan Nabucco gibi enerji nakil hatlarının bu ülkeden geçiyor olması da Gürcistan'ı önemli kılmaktadır.

Gürcistan, Orta Asya ve Hazar Havzası enerji kaynaklarının Batıya ulaştırılmasında kilit bir rol oynamaktadır. Türkiye ve Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki sorunlar nedeniyle Azerbaycan'dan geçen enerji nakil hatları Gürcistan vasıtasıyla Türkiye'ye gelmekte ve buradan uluslar arası pazarlara nakledilmektedir.

Gürcistan Sovyetler Birliği'nden devraldığı sorunlar ile birlikte varlığını devam ettirirken bu sorunlar vasıtasıyla da Rusya'nın müdahalesine maruz kalmaktadır.

Rusya'nın Kafkas Ötesi siyasetinde tampon bir ülke konumunda olan Gürcistan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya ile ABD arasındaki hegemonya mücadelesine sahne olmuştur. Rusya Yeniden Güç Olma Stratejisi ve Yakın Çevre Doktrini çerçevesinde eski Sovyet ülkelerinde nüfuzunu arttırma

çabasına girerken, ABD ve Batılı ülkeler de küresel politikalar çerçevesinde bölge ülkelerini kendi hakimiyet sahalarına almak istemektedirler. Bu anlamda Gürcistan büyük güçlerin çıkar çatışmalarına sahne olmaktadır.

Çalışmamız giriş ve sonuç hariç beş bölümden meydana gelmektedir. Öncelikle Kafkasya bölgesi bir bütün olarak ele alınarak kısaca tanıtılacaktır. Sonra Gürcistan hakkında bilgi verilecektir. Sovyetlerden önce ve esas olarak Sovyet sonrası Gürcistan'daki siyasi durum incelenecektir. Dördüncü Bölümde Gürcistan'daki Etno-politik sorunlara değinilecektir. Rusya'nın Kafkas Ötesi siyasetinde dış politika aracı olarak kullandığı bölgesel etno-politik sorunlar, Güney Osetya Savaşı üzerinden görüldüğü gibi her zaman bölgesel bir savaş potansiyeli taşımaktadır. Beşinci Bölümde 2008 Ağustos 'da meydana gelen ve Rus-Gürcü Savaşına dönüşen süreç ele alınarak savaşın küresel arka planı, uluslar arası etkileri, bölgesel etkileri ve bölge ülkelerinin tepkileri değerlendirilecek. Son bölümde ise Türkiye'nin süreç içerisinde izlediği politika, bölgesel işbirliği girişimleri, Gürcistan'dan geçen enerji nakil hatları, Türkiye ile Rusya ve Gürcistan arasındaki ekonomik ilişkilere değinilecektir.

2. KAFKASYAYA GENEL BİR BAKIŞ

Harita 1: Kafkasya Siyasi Haritası

Kaynak: <http://www.hgk.mil.tr>

Kafkasya genel bir tanımlama ile Karadeniz ve Hazar Denizi arasında kalan, Kafkas sıra dağlarının ikiye böldüğü, güneyde Türkiye ve İran'a sınırı olan kuzeyde ise Rusya Federasyonu'nun bir bölümünü içine alan bölgenin adıdır. Kafkas dağları bölgeyi kuzey ve güney olarak ikiye ayırmaktadır. Bölgenin kuzeyinde bugünkü Rusya Federasyonu'na bağlı Adige Özerk Cumhuriyeti, Karayay-Çerkes Özerk Cumhuriyeti, Kabarda-Balkar Özerk Cumhuriyeti, Kuzey Osetya Özerk Cumhuriyeti, İnguşetya Özerk Cumhuriyeti, Çeçenistan Özerk Cumhuriyeti ve Dağıstan Cumhuriyeti bulunmaktadır.

Yirmibeş milyona yakın nüfusu, onlarca dilin varlığıyla –ki bu sebepten Araplar Kafkasya’ya Cebelü’l Elsine yani Diller Dağı da derler- Kafkasya etnik anlamda çok karmaşık bir yapıya sahiptir. Rusya’nın Zakavkasya, Arapların Maverai Kafkasya, Avrupalıların Transkafkasya dedikleri Kafkasötesi yani Güney Kafkasya’da ise Sovyetler Birliği’nden bağımsızlığını kazanan Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan Cumhuriyetleri vardır. Bölgenin kuzey-güney, doğu-batı eksenli önemli bir geçiş merkezi olması sebebiyle farklı kültürlere mensup birçok kavim bu bölgeden geçmiş ve bir kısmı da burada kalmıştır.

İslam öncesi Kafkasya tarihine baktığımızda Sasanilerin Romalılarla uzun süren ve genel olarak başarıyla neticelenen mücadelelerine şahit oluruz (Güldal, 2008, s.30). Müslümanlar Kafkasya’ya Hz. Ömer döneminde gelmişler ve bölgeyi 7. yy’da kontrol altına almışlardır. 9. yy’da Abbasilerin gücünün zayıflamasıyla bölgede yerel idareler oluşmaya başlamıştır. Bölgeyi kitlesel ve derinden etkileyen akınlar Selçuklular zamanında gerçekleşmiş, 1064 ve 1067 yılında Sultan Alparslan bölgenin etkin gücü Gürcüler üzerine iki sefer yapmış ve Gürcü Kralı hakimiyet altına alınırken Güney Kafkasya(Transkafkasya) tamamen Türk hakimiyetine geçmiştir (Güldal, 2008, s.31). İlerleyen dönemlerde Kafkasya üzerindeki mücadele Osmanlı Devleti ile Safeviler arasında olmuştur. Siyasi birliğini Şah İsmail liderliğinde tamamlayan ve Osmanlıyı Anadolu’da tehdit etmeye başlayan Safeviler ile Osmanlılar arasında savaşlar yaşanmıştır ve bu güç mücadelesi sonucunda genel olarak bölgenin doğusu Osmanlı, batısı ise Safevi hâkimiyetinde kalmıştır.

1552’de Kafkaslar ve Türkistan’ın kapısı konumunda olan Kazan’ı ele geçiren ve güneye inmek isteyen Rusya, Kafkaslara kadar gelmiş ve bölgede yeni bir aktör olarak hegemonya mücadelesine girişmiştir. 18. yy’ın başlarında Kafkasların güneyi ve Hazar’ın büyük kısmını ele geçirmiştir. Hâkimiyet sahasını genişleten Ruslar uzunca yıllar süren Osmanlı-Rus savaşları sonunda Batum hariç tüm Kafkasya’yı ele geçirmiştir. Kafkasyada yaşayan Türk ve Kafkasyalı Müslümanlar Rus zulmünden kaçarak Osmanlıya sığınmışlardır.

1917 Bolşevik İhtilaliyle Rusya’da yaşayan milletlere devlet kurma hakkı verilmiş ve buna mukabil Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan Cumhuriyetleri

kurulmuş ancak bu cumhuriyetler kısa sürede sonra 1920’de Sovyet işgaline uğramıştır. Bölgenin idari yapısı ile defalarca oynanarak, bölge halkını daha iyi idare edilebilir hale getirme siyaseti uygulanmıştır.

1980’lerin ikinci yarısında uygulamaya konulan perestroika(yeniden yapılanma) ve glasnost(açıklık) politikaları SBKP’nin temsil ettiği komünist ideolojiye körü körüye bağlılığın sorgulanmasına yol açmış ve Glasnostun getirdiği özgürlükler milliyetçi düşüncenin SSCB’de güçlenmesinde rol oynamıştır (Tellal; 2008, s.160). 1990’larda gelindiğinde ise Sovyetlere bağlı Doğu Avrupa, Orta Asya ve Kafkas devletleri birer birer bağımsızlığını ilan ettiler. Kuzey Kafkasya’da Çeçen-İnguş Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan etti. Rusların şiddetli saldırılarına karşı İnguşlar bu talebinden vazgeçtiler ancak Çeçenler uzun yıllar savaştılar. Bağımsızlığını kazanamayan Çeçenler Rusya Federasyonunun bir cumhuriyeti olarak kaldılar. Güney Kafkasya’da ise Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan bağımsız devlet oldular.

Sovyetlerden sonra Rusya yeni bağımsız olan devletler üzerindeki etkisinin devamı için BDT’yi kurmuştur. BDT çatısı altındaki ülkeleri siyasi, ekonomik ve askeri anlamda kontrol altında tutmuştur. 90’lı yıllarda bölgeyi fark eden bölgesel ve küresel güçler, Türkiye, İran, AB ve ABD hegemonya mücadelesine girişmiş ve Rusya ile bölge üzerinde çıkar çatışmaları başlamıştır. Özellikle Rusya ve ABD arasında bölge üzerinde hâkimiyet kurma çabaları günümüze kadar devam etmiş ve Gürcistan’daki Gül Devriminde ve 2008 Rus-Gürcü savaşında açıkça kendisini göstermiştir.

3. GÜRCİSTANIN GENEL PROFİLİ

Harita 2: Gürcistan Siyasi Haritası

Kaynak: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>

3.1. Coğrafya ve Stratejik Konumu

Güney Kafkasya cumhuriyetleri içerisinde etnik ve idari yapı bakımından son derece sorunlu bir ülke olan Gürcistan; Türkiye, Ermenistan, Azerbaycan ve Rusya Federasyonu ile sınır komşusudur (Yalçınkaya, 2006, s.68). Büyük Kafkas Dağları genel olarak Gürcistan ile Rusya Federasyonu'nun sınırlarını meydana getirir. Gürcistan, RF içinde batıdan doğuya sırasıyla; Karaçay-Çerkes, Kabarda-Balkar, Kuzey Osetya, İnguşetya, Çeçenya ve Dağıstan Özerk Cumhuriyetleri ile sınırdır. Yüz ölçümü 69.700 kilometre kare olan Gürcistan'ın nüfusu 4.385.400¹ dir ve başkenti Tiflis'tir.

Gürcistan nüfusunu önemli bir kısmını oluşturan Gürcüler, eski Kafkas kavimlerinden olup, bölgede kendine özgü alfabeyle sahip tek halktır ve Gürcüler kendilerinin genel olarak "Kartveli" olarak adlandırılır (Yalçınkaya, 2006, s.169).

¹ <http://www.statistics.ge/main.php?pform=47&plang=1> Gürcistan'ın 2009 yılı nüfusu

Gürcistan Transkafkasya ülkeleri içinde açık denize kıyısı olan tek devlettir. Bu bakımdan jeopolitik öneme sahiptir. Doğu-Batı hattında transit geçiş özelliği göstermektedir. Azerbaycan ve Hazar Denizi vasıtasıyla Batı Türkistan Cumhuriyetlerinin Batı dünyasına entegre olmasını sağlar. Gürcistan sadece doğu-batı değil kuzey-güney ülkeleri ilişkileri açısından da oldukça önemli bir ülkedir. Rusya'nın tarihi partneri olan Ermenistan ile arasında köprü durumundadır.

3.2. Gürcistan'daki İdari, Siyasi Yapı ve Dış İlişkiler

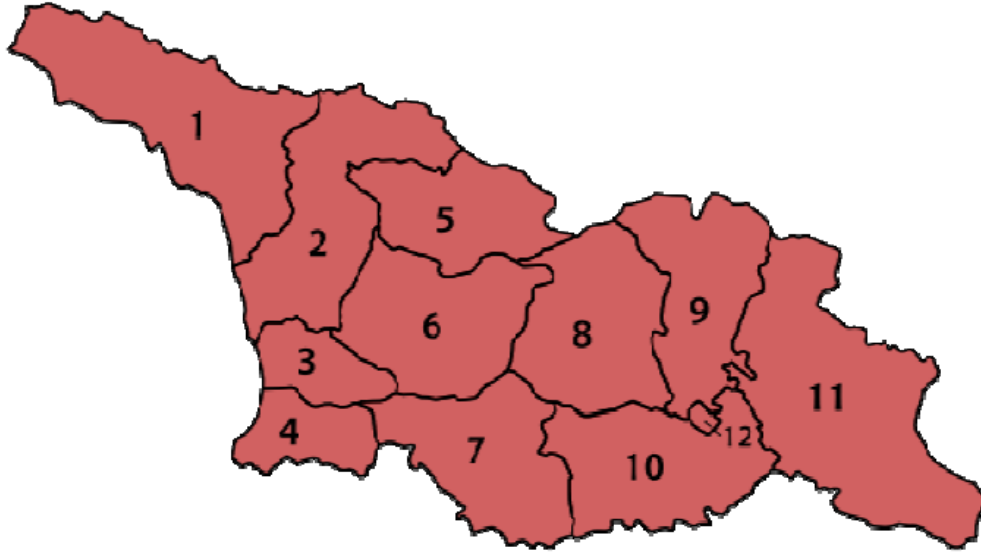
Gürcistan, etnik açıdan oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir. Gürcistan'da nüfusun etnik dağılımı Gürcü %70.1, Ermeni %8.1, Rus %6.3, Azeri %5.7, Osetyalı %3, Abhaz %1.8 ve Diğer %5 şeklindedir. Ülkede konuşulan diller Gürcüce %71(resmi), Rusça %9, Ermenice %7, Azerice %6, diğer %7 dir (DEİK Gürcistan Ülke Bülteni, 2009 s.1).

Gürcistan, seküler, üniter ve başkanlı cumhuriyet olan bir temsili demokrasidir. 5 yılda bir Devlet Başkanı seçimleri, 4 yılda bir parlamento seçimleri, 4 yılda bir yerel seçimler yapılmaktadır (TİKA Gürcistan Raporu, s. 5).

Gürcistan iki özerk cumhuriyet (Abhazya ve Acara) ve on idari bölgeden oluşmaktadır. Hukuki açıdan özerk olmasına karşın Abhazya fiilen ayrıdır. Anayasal açıdan Yüksek Konsey başkanı olarak tanınan Abhazya'nın basındaki yönetici, devlet başkanı olarak görev yapar.(DEİK, 2009, s.32) Acara özerk cumhuriyetinin basındaki kişi ise, 2004'teki iktidar değişikliğinden sonra Bakanlar Kurulu başkanı sıfatını taşır.

Güney Osetya, Gürcistan Devlet başkanı tarafından atanan bir devlet komiseri tarafından yönetilmesi gerekirken, bölgenin yaklaşık yarısı fiilen devlet başkanı sıfatını taşıyan ayrılıkçı yönetimin lideri tarafından yönetilmektedir. Kalan kısmı ise Tiflis tarafından atanan Geçici Yönetimin kontrolündedir. Güney Osetya Şida Kartli Bölgesinde yer almaktadır. Küçük bir kısmı da Svaneti Bölgesindedir.

Harita 3: Gürcistan'ın İdari Yapısı (DEİK, 2009)

Harita'daki yeri	Bölge	Yönetim merkezi
1	Abhazya	Sohum
2	Samegrelo-Zemo Svaneti	Zugdidi
3	Guria	Ozurgeti
4	Acara	Batum
5	Raca-Leçhumi ve Kvemo Svaneti	Ambrolauri
6	İmereti	Kutaisi
7	Samtshe-Cavaheti	Ahaltsihe
8	Şida Kartli	Gori
9	Mtsheta-Mtianeti	Mtsheta
10	Kvemo Kartli	Rustavi
11	Kaheti	Telavi
12	Tiflis	Tiflis

Acara bölgesinde yaşayan Gürcüler Müslüman olmakla birlikte bölgede özerk bir statüye sahip olmalarının sebebi de dini yapıdan kaynaklanmaktadır. Aslan

Abaşidze'nin devrilmesinden sonra yönetimde Tiflis'in ağırlığı artmıştır. Türkiye'ye sınır olan Acara ile Türkiye'nin yakın bir ilişkisi söz konusudur.

Abhazya ve Güney Osetya Rusya ile sınır olup halkın büyük çoğunluğu Rus pasaportu taşımaktadır.

Ülkede yaşayan Ermenilerin büyük çoğunluğu Ermenistan ile sınır olan Gürcistan'ın Cevahiti bölgesinde ve önemli bir kısmı da Abhazya'da yaşamaktadır.

Gürcistan'ı bağımsızlığını kazandıktan sonra ilk tanıyan ülke Türkiye olmuştur. Gürcistan 1993 yılında Bağımsız Devletler Topluluğu'na üye olmuş ancak 2008 Savaşından sonra Gürcü Parlamentosunun aldığı karar ile BDT'den ayrılmıştır. Aynı zamanda, BM, Avrupa Konseyi, Dünya Ticaret Örgütü, KEİ ve GUUAM (Gürcistan, Özbekistan, Ukrayna, Azerbaycan ve Moldova işbirliği paktı) üyesidir.

3.3. Tarihi

Arkeolojik buluntular ilk Gürcü siyasal yapılanmasının MÖ 7. yüzyıla kadar gerilere gittiğini gösterir(<http://tr.wikipedia.org>) ve MÖ 4. yüzyılda bölgede bazı devletler kurdukları bilinmektedir. (Yalçınkaya, 2006, s.70) Gürcüler 330 yılında Hıristiyanlığı resmi din olarak benimsemişlerdir. Gürcüler ve Ermeniler bölgenin en kalabalık hristiyan halklarıdır. Gürcistan Ortodoks Kilisesi Dünyanın en eski Hristiyan topluluklarından biri ve günümüzde de Ortodoks mezhebinin bağımsız bir kilisesidir (Alsirt, 2009, s. 1) .

Gürcüler Bizans ve İran arasındaki anlaşmazlıklara sahne olmuş ve daha sonra Arapların hakimiyetine girmiştir. Gürcülerin en parlak devri 11 ve 13. yy arasında Kraliçe Tamara'nın hüküm sürdüğü yıllardır. Ülke, 13. yüzyılda Kraliçe Tamara döneminde küçük bir imparatorluk haline geldi ve Şota Rustaveli'nin ünlü destanını da yazdığı bu dönemde Altın Çağ'ı'nı yaşadı.(<http://tr.wikipedia.org>) 13 ve 14. yüzyılda Cengiz ve Timur'un seferleri ile yıpranmış ve ezilmiştir (Alsirt, s.14). Türklerin, 1453'te İstanbul'u almasıyla Gürcistan'ın Batılı Hıristiyanlarla bütün

bağları kopmuş, 1578'de ise Transkafkasya ve Tiflis Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyetine geçmiştir.(Şen; 2009, s.25) Gürcistan, Osmanlı Devleti ile İran arasındaki hakimiyet mücadelesi sonucunda zaman zaman el değiştirmiştir. 1801 yılında Gürcistan'ı ilhak ederek, Transkafkasya'ya giren Rusya, İran'ı 1828 Türkmençayı, Osmanlı Devletini ise 1829 Edirne Anlaşması ile bölgeden çıkarmıştır. (Sapmaz; 2008, s.24) 1877-1878 Osmanlı Rus savaşıyla Batum'un Rusların denetimine geçmesiyle bütün Transkafkasya Rusya'nın hakimiyetine girmiştir (Sapmaz, 2008, s. 24).

20. yy'ın başında gelişen milliyetçi hareketler Gürcü milliyetçiliğini de etkilemiş ve Rusya'da yaşanan meşrutiyet aşamalarında Gürcü yöneticileri ve halkı önemli siyasi deneyim kazanmışlardır (Yalçınkaya, s. 170). 1917 ihtilali sonrası fırsattan yararlanmak isteyen Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan birlikte Transkafkasya Federal Cumhuriyetini kurdular fakat bu birlik kısa bir süre sonra dağıldı. Gürcüler 26 Mayıs 1918'de bağımsızlıklarını ilan ederek Alman himayesine girmişlerdir. Almanların 1. Dünya savaşında yenilmesi üzerine ülke İngiliz işgaline uğramıştır. İtilaf devletleri 1920 Ocak'ında Gürcistan'ı fiilen tanımıştır(ansiklopedi.turkcebilgi.com) Gürcistan, savaş sonrasında Paris Barış Konferansı'na katılmış ve bugünden daha geniş sınırlarıyla 22 ülke ve Milletler Cemiyeti tarafından tanınmıştır.(wikipedia.org). Ancak Kızıldudunun bölgeyi istilası ile birlikte 1921'de bu devletin bağımsızlığı sona ermiş ve Moskova'ya bağlı bir yönetim kurulmuştur (Yalçınkaya, 2006, s.170). Rusların artan baskısı sonucu Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan 12 Mart 1922 yılında Transkafkasya Sovyet Federe Sosyalist Cumhuriyetine dönüştürülmüştür. 1936 Anayasası ile Gürcistan Sovyet Federe Sosyalist Cumhuriyeti kurularak Sovyetler Birliğini meydana getiren 15 Cumhuriyetten birisi olmuştur.

3.4. Sovyetlerin Dağılması Sürecinde Gürcistan ve Bağımsızlık İlanı

Sovyetler Birliğinin iktisadi ve sosyal yapısının çözülme süreci devam ederken 1990'lara gelindiğinde Moskova, cumhuriyetler üzerindeki etkinliğini her geçen gün kaybetmeye başlamıştır (Yalçınkaya, 2006, s.35). Sovyetlerin yeniden

yapılanma (perestroika) ve açıklık (glasnost) politikaları da bu dağılma sürecine bir çözüm getiremeyince, Sovyetlere bağlı Doğu Avrupa, Orta Asya ve Kafkas devletleri birer birer bağımsızlığını ilan ettiler. Gürcistan 9 Nisan 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmiştir.

8 Aralık 1991'de Belarusya'nın başkenti Minsk'te Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Belarusya tarafından imzalanan bir anlaşma ile Bağımsız Devletler Topluluğu(BDT) örgütü kuruldu. Bunu takiben 21 Aralık 1991 Alma Ata Deklarasyonu ile bu üç ülkeye ilaveten Azerbaycan, Ermenistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'dan oluşan 11 ülkenin katılımı sonucu BDT'nin kurulmasıyla SSCB'nin varlığının sona erdiği duyurulmuştur. Rusya'nın baskılarıyla Aralık 1993'te Gürcistan da BDT üyesi olmuştur ve Baltık ülkeleri hariç tüm Sovyet cumhuriyetleri bu birlik içerisinde yer almışlardır. Kurucu üyeler bu anlaşma ile resmen Sovyetler Birliği'nin iç ve dış sorumluluklarını kabul ettiklerini ve eski imparatorluğun mirasçısı olduklarını tasdik etmiştir ve böylece eski Sovyet imparatorluğu yerine 12 bağımsız devletten oluşan yeni bir uluslararası kuruluş ortaya çıkmıştır. (Oğan, Sovyetler Birliği'nin Mirası BDT de Dağılıyor., <http://www.turksam.org/tr/a697.html>) Gürcistan Parlamentosunun, 8 Ağustos 2008'de meydana gelen Rusya-Gürcistan savaşından sonra almış olduğu BDT'den çekilme kararı ile BDT üye sayısı tekrar 11'e düşmüştür.

3.5. Sovyetler Sonrası Gürcistan'daki Genel Siyasi Durum

Gürcistan'ın bağımsızlığından sonra seçilen ilk devlet başkanı Zviad Gamsakhurdia'dır. Sovyetler Birliği dağılmadan önce liderliğini yapmış olduğu 'Yuvarlak Masa Özgür Gürcistan' hareketi ile bağımsızlık mücadelesi veren Gamsakhurdia, Mayıs 1991'de devlet başkanı seçilmiştir. 'Gürcistan Gürcülerindir' sloganı ile milliyetçi bir politika izleyeceğinin sinyallerini vermiştir. Nitekim bu politika otonom bölgelerde rahatsızlığa neden olmuştur ve Gürcüleştirme politikasına karşı milliyetçi akımlar güçlenmiştir. Gürcistan Aralık 1990 da Güney Osetya'nın

otonom statüsünü kaldırmış ve Rusya'nın da destek verdiği çatışmalarda Oset güçlerine karşı yenilgiye uğramış ve bölgeden çekilmiştir. Bunun sonucunda bölgeye Rusya, Gürcistan ve Güney Osetya birliklerinden oluşan bir barış gücü yerleştirilmesi, Rusya'nın eski Sovyet sınırları içerisinde yaptığı ilk askeri müdahale olması nedeniyle önem arz etmektedir. (Alsirt; 2009, s.43) Yaşanan iç çatışmalar sonucu ülkede istikrar kurulamaz hale gelmiş ve Ocak 1992'de Gamsakhurdia ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Gamsakhurdia BDT üyeliğine de karşı çıkmış ve Rusya'nın tepkisini çekmiştir. Ayrıca Rusya'ya Gürcistan'ı istikrarsızlaştırması için uygun ortamı da Gamsakhurdia'nın politikasının sağladığı söylenebilir (Kasım, 2009, s.63).

Mart 1992 de Şevardnadze, Gürcistan Devlet Konseyi'nin başkanı ve Ekim 1992'de yapılan seçimler sonucu Gürcistan Devlet Başkanı olmuştur. 1985 yılında Gorbaçov tarafından Sovyetler Birliği'nin Dışişleri Bakanlığına getirilen ve SSCB'nin son Dışişleri Bakanı olan Şevardnadze, göreve geldikten sonra Abhazya sorunu ile uğraşmak zorunda kalmıştır. 1978 yılında Abhazya'nın Gürcistan'dan ayrılarak SSCB'ye bağlı bir cumhuriyet olma isteğiyle başlayan Gürcü-Abhaz gerilimi, Moskova'nın uyguladığı politikalar sonucunda etnik çatışma ve iç savaşa dönüşmüştür (Sapmaz, 2008, s.72). Ağustos 1992 de Gürcistan'ın Abhazya'ya müdahalesiyle başlayan savaşta Rusya Abhazya'yı desteklemiştir.

BDT üyeliğine önceleri soğuk bakan Gürcistan, daha sonra, Abhazya'da Gürcü kuvvetlerinin yenilmesi, Batı Gürcistan'da Gamsakhurdia taraftarlarının ayaklanmaları ve otorite boşluğundan istifadeye çalışan organize suç gruplarının faaliyetleri nedeniyle bu politikasını değiştirmek zorunda kalarak BDT'ye katılmış ve Rusya Federasyonu ile ikili anlaşmalar imzalamıştır (Şen, 2009, s.26).

Şevardnadze döneminde Gürcistan BM'ye üye olmuştur. Rusya tarafından ülkeye 1993'de büyükelçi atanmıştır. Şevardnadze BDT üyeliği sayesinde etnik çatışmaları durdurabilmiş, 1994 yılında RF arabuluculuğu ile Gürcistan Abhazya arasında ateşkes sağlanabilmiş ve Abhaz-Gürcü sınırı BDT çatısı altında Rus Birlikleri tarafından koruma altına alınmıştır. Şevardnadze, aslında özerk cumhuriyetlerle olan sorunlarını çözememiş sadece bir süreliğine dondurabilmiştir.

Sapmaz'a göre; RF, Gürcistan'da geleneksel havuç-sopa tekniğini uyguluyordu. Sopa, ülkede ayrılıkçı güçlere verilen örtülü ve dolaylı destek, havuç ise RF çıkarlarına uyumlu hareket edilmesi şartıyla Gürcistan'a garanti edilen güvenlik ve istikrardı (Sapmaz, s.180). Bu çerçevede yapılan ikili anlaşmalar ile Rusya, Gürcistan da askeri üs bulundurma ve sınırları ortak koruma hakları elde etmiştir. Rusya stratejik konumu bakımından önemli dört bölgede üs bulundurma hakkı elde etmiştir. Bunlardan biri Abhazya'da, biri Acaristan'da, biri Ermeni nüfusunun yoğun olarak yaşadığı Cevahati bölgesi içinde bulunan Ahılkelek'te ve diğeri de Tiflis yakınlarındadır. Bu da göstermektedir ki Rusya askeri üs seçimi yaparken sorunlu bölgeleri tercih etmiştir. Bu da aslında havuç-sopa örneğinde olduğu gibi Gürcistan'ın güvenlik ve istikrarının Rusya'nın elinde olduğu anlamına gelmektedir ve askeri üsler de zaten Gürcistan üzerinde bir baskı aracı görevini görmektedir.

5 Kasım 1995 tarihinde yapılan seçimlerde Şevardnadze, oyların %74'ü ve 9 Nisan 2000'de de oyların % 82'sini alarak tekrar devlet başkanı seçilmiştir.

Sovyetler Birliği'nde Dış İşleri Bakanı olarak görev yapan, dolayısıyla siyaseti ve diplomasiyi iyi bilen Şevardnadze, başkanlığı döneminde komşularla iyi ilişkiler kurma politikası izlemiştir. Bu bağlamda, Şevardnadze Türkiye'ye sık sık ziyarette bulunmuştur ve buna mukabil Türkiye'den Cumhurbaşkanı ve Başbakan düzeyinde birçok ziyaret gerçekleşmiştir. Türkiye Kafkasya'da istikrar politikası gereği Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne destek vermiştir.

Şevardnadze döneminde verilen sözlerin tutulmadığı gerekçesiyle halkın yönetime tepkisi artmıştı. Özellikle ekonominin kötüye gidişi, artan dış borç, işsizliğin hızla artması ve işsizlik oranının %20'lere çıkması, yolsuzluğun artması, merkezden kopmak isteyen ayrılıkçı bölgelerdeki yaşanan krizler Şevardnadze üzerinde ağır baskılar oluşturuyordu. Bütün bunlardan dolayı yönetime karşı muhalefet artmış, Şevardnadze'nin partisinden ayrılmalar başlamış ve yeni muhalefet partileri kurulmaya başlamıştır. Bu partilerden birisi de eski Şevardnadze destekçisi Saakashvili tarafından kurulan Birleşik Ulusal Harektir.

Yaşanan bu kriz ortamında 2 Kasım 2003'te parlamento seçimleri yapıldı. Seçimlere Şevardnadze'nin siyasal ittifakı "Yeni Gürcistan İçin" ve Abaşidze'nin "Gürcüstan Demokratik Uyanış Birliği" karşısında, Miheil Saakaşvili'nin "Birleşik Ulusal Hareket"i, parlamento başkanı Nino Burcanadze ile eski parlamento başkanı Zurab Jvania'nın "Burcanadze-Demokratlar" partisi seçimlere girdi. (wikipedia.org)

Ulusal Hareket lideri Saakashvili² tarafından seçimlere hile karıştırıldığı öne sürülmüş ve bu uluslar arası bağımsız gözlemciler tarafından da desteklenmiştir. Seçim sonuçlarına itiraz eden muhalefet partileri sokak gösterileri düzenlemeye başlamış, parlamento önünde oturma eylemleri düzenlemişlerdir. Bu arada Kmara³ (Yeter) adlı gençlik örgütünün düzenlediği eylemler başlamıştır. Gösteriler kent ve kasabalarda artmıştır. Şevardnadze'yi destekleyen Acara başkanı Abaşidze Tiflis'e karşı göstericiler yollamıştır. Şevardnadze ülkede olağanüstü hal ilan ederek gerginliği gidermeye çalışmış, ancak başarılı olamamıştır. (bbc.co.uk.) 20-23 Kasım tarihlerinde başkent Tiflis'te 100 binin üzerinde katılımlı sokak gösterilerinde Saakashvili (Saakaşvili) ve diğer muhalefet liderleri halka seslendiler. (www.chveneburi.net) İstifaya çağrılan Şevardnadze yaşanan olaylara rağmen seçimlerin geçerli olacağını açıklaması üzerine 22 Kasım'da gösteriler doruk noktasına ulaşmış ve yeni parlamentonun açılışında Şevardnadze'nin konuşma yaptığı sırada Saakashvili önderliğindeki göstericiler ellerinde kırmızı güllerle parlamento binasına girmişlerdir.(wikipedia.com) Bunun üzerine Şevardnadze parlamentoyu terk etmek zorunda kalmıştır. 23 Kasım'da ise Eduard Shevardnadze Devlet Başkanlığı görevinden istifa etmiştir. Bu olaylar 'Gül Devrimi' olarak adlandırılır.

² Ukrayna ve ABD'de Hukuk eğitimi alan Saakashvili Newyork'ta bir hukuk firmasında çalışırken Zurab Zhvania'nın teklifi üzerine ülkesine dönerek siyasete atılır. 1995'te Şevardnadze'nin partisinden milletvekili seçilir. Ocak 2000'de Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi Başkan yardımcılığına atanır. Ekim 2000'de Adalet Bakanı olur ve 2001 yılında hükümetten ayrılır ve partisinden de istifa ederek Birleşik Ulusal Hareketi kurar.

³ Kmara örgütü 14 Nisan 2003 tarihinde oluşumunu 300 öğrencinin düzenlediği bir gösteride, Tiflis Devlet Üniversitesi öğrencileri tarafından kurulmuştur. Kmara meşhur spekulatör George Soros tarafından ve onun Gürcistandaki Şevardnadze karşıtı olan kuruluşu vasıtasıyla "Open Society-Georgia Foundation/Açık Toplum-Gürcistan Örgütü" finanse ediliyordu. "KMARA"nın en önemli hedefi, barışçı yollarla Şevardnadze'yi indirmek idi. "KMARA"nın birlikte hareket ettiği diğer sivil toplum örgütü "Liberty Institute / Özgürlük Enstitüsü" idi. "KMARA"nın göstericileri bu enstitü kanalıyla sağlanıyordu.(Kafkasyalı; 2007, s.84-85-86)

4 Ocak 2004 tarihinde yapılan Devlet Başkanlığı seçimini oyların %96.02'sini alan Saakashvili kazanmıştır.

Saakashvili ayrılıkçı bölgeleri merkezi idareye bağlamayı ve ulusal bütünlüğü tamamiyle sağlamayı öncelikli hedef olarak belirlemiştir. Bu bağlamda Aslan Abaşidze'nin devlet başkanı olduğu Acara Özerk Cumhuriyetinin merkezden iyice uzaklaştığını düşünerek, buraya müdahale etmiştir. Abaşidze'yi devirerek kendine bağlı bir yönetim kurmuştur.

Saakashvili Gürcistan'ının önemli bir amacı da Avrupa Birliği'ne üye olmak ve NATO'ya girmektir. Gürcistan kendini kültür ve ortak değerler açısından Batı'nın bir parçası olarak görmektedir. Bu sebeple AB'ye üye olmak istemektedir. Rusya'ya karşı da NATO şemsiyesi altında güvenliğini tesis etmek istemektedir. İşte bunun için siyasi sorunlarını bertaraf etmek istemektedir.

Acara sorununu halleden Saakashvili 2008 başkanlık seçimlerinin de galibi olunca aldığı bu destek ile Güney Osetya sorununu da çözmek istemiştir. Ağustos 2008'de G.Osetya'ya yönetimi değiştirmek için askeri bir hareket düzenlemiş ve bu harekate Rusya karşılık vererek G.Osetya'ya girmiştir. Gürcü kuvvetleri büyük bir yenilgi almış, Tiflis bombalanmıştır. Rusya-Gürcistan Ateşkes Anlaşması imzalanarak Rus askeri birlikleri geri çekilmiştir.

Savaş sonrası Abhazya ve Güney Osetya bağımsızlığını ilan etmiş ve Rusya tarafından tanınmıştır. Saakashvili Acara gibi başarılı olacağını düşündüğü bir operasyona girişmiştir ancak durum daha kötüye gitmiştir.

Bu savaşın Saakashvili'nin kariyerini nasıl etkileyeceği önümüzdeki başkanlık seçimlerinde görülecektir.

4. GÜRCİSTAN'DAKİ ETNO-POLİTİK SORUNLAR

4.1. Abhazya Özerk Cumhuriyeti

Gürcistan'ın Karadeniz sahilinde, kuzeyinde yer alan bu cumhuriyet RF'nun ana ülkesi ile bu federasyona bağlı Karaçay-Çerkez Özerk Bölgesi ile komşudur (Yalçınkaya, 2006, s.182). 8600 km² toplam yüzölçümü olup, nüfusu bölgede Gürcistan kontrolü olmadığı için net rakamlar bilinmemekle birlikte 157000-220000 arasında olduğu tahmin edilmektedir (USAK Gürcistan Kriz Değerlendirme Raporu, 2008, s.65).

Abhazlar kuzey komşuları olan, Karaçay –Çerkez Özerk Bölgesindeki Çerkezler, bu bölgeye komşu Kabardin-Balkar Özerk Cumhuriyetinde yaşayan Kabartaylar ve Abhazya'nın kuzeyinde olup yaklaşık 50 km RF'nun ana ülkesi içinde yer alan Adige Özerk Bölgesinde yaşayan Adigelerle aynı kökten gelmekte olup Türkiye'de bu halklara genel olarak Çerkezler denmektedir (Yalçınkaya, s.182).

Eski bir Kafkas halkı olan Abhazlar, 6.yy'da Bizans İmparatoru 1. İustinianos döneminde Hristiyanlığı kabul etmişlerdir. 8.yy da ise bağımsız bir Abhaz Krallığı haline geldiler. Gürcistan Krallığının parlak dönemlerinde bu ülkenin yönetimi altına giren Abhazlar, bu Krallığın zayıflamasıyla 15.yy'da yeniden bağımsızlığını kurdular (Yalçınkaya, s.182). 16. yy'da Osmanlının bölgeyi ele geçirmesiyle Abhazların önemli bir kısmı Müslüman oldu. Çarlık Rusyasının Kafkaslarda ilerlemesi ile birlikte 1810'da Rusya'nın nüfuzuna girdi ve 1860'larda bölgeyi Rusya ilhak etti. Abhazya'da Rus yönetiminin kurulmasından sonra bölgede yaşayan Müslümanlar Osmanlı topraklarına göç etmek zorunda kaldı. Ruslar bunların yerine bölgeye çok sayıda Rus ve Gürcü'yü yerleştirdi.

Çarlık Rusyası'nın yıkılma aşamasında, Rusya'nın içinde bulunduğu karışık durumdan yararlanmak isteyen Kuzey Kafkas halkları 1917 yılında Terek-Kale'de Kuzey Kafkasya ve Dağıstan Ulusları kurultayını toplamıştır. Bu kurultayda alınan

karar neticesinde Dağıstan ve Kuzey Kafkasya Birleşik Cumhuriyeti kurulmuş ve 11 Mayıs 1918'de bağımsızlığını ilan etmiş ve Abhazya da bu cumhuriyetin sınırları içine dahil olmuştur. Kızıldorunun Kafkaslara girmesiyle bu devlet yıkılmıştır ve 31 Mart 1921'de Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulmuştur. Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan'dan oluşan Transkafkasya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği kurulurken Abhazya'ya birlik statüsü verilmiştir ancak Stalin döneminde Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin statüsü düşürülmüş (1931)ve özerk cumhuriyet olarak Gürcistan'a bağlanmıştır (Şen, s.30). Son olarak SSCB'nin 1936 Anayasasınının 25. Maddesine göre de Abhazya Özerk SSC'i Gürcistan SSC'ne bağlanmıştır. Bu dönemde Gürcüleştirme politikası artmış; Abhaz nüfusunun azalmasına karşılık Gürcü nüfusunun artması, Abhazca, Gürcüce ve Rusçanın resmi dil olması, eğitim dilinin Gürcüce olması ve Abhazların sadece %1.4'ünün Gürcüce bilmesi sonucunda Rusya'da eğitim almak zorunda kalmaları, Abhazların Abhazya yönetiminde yer almamaları ve Gürcistan'ın otorite sağlamak için çıkardığı yeni yasalar halkta huzursuzluk ve tepkilerin artmasına sebep olmuştur (Sapaz, s.72-73). Halktan gelen tepkiler sonucunda 1978'de Abhazya ve Gürcistan anayasaları yenilenmiş; kendi dilinde yayın yapma, üniversite kurma ve mali yardım gibi konularda Abhazya lehine iyileştirmeler yapılmıştır ancak halkın ayrılma talepleri hep canlı kalmıştır.

Sovyetler Birliğinin dağılma sürecine girdiği yıllarda Gürcistan'daki bağımsızlık taleplerinin artması ile Abhazlar da bağımsızlık haklarının olduğunu dillendirmeye başladılar. Sonunda iç çatışmalar baş gösterdi. İlk kanlı çatışma Mart 1989'da Abhazya'nın kuzeyinde yaşandı (Kasım, s.66). Gürcülerin Abhazya'da üniversitesi yoktu ve üniversite talebiyle başlayan gösteriler çatışmaya dönmüştü. Bunun üzerine Sovyet ordusu çatışmayı sonlandırmak için Sohum'iye girdi.

Abhazya Yüksek Sovyeti 1990'da devletin egemenliğini kabul etmiştir. Nisan 1991'de Gürcistan bağımsızlığını ilan ederek Gürcistan Demokratik Cumhuriyeti'nin 1921 Anayasasına döndüğünü ilan etmiştir. Bunun üzerine Abhazya Yüksek Sovyeti Temmuz 1992'de Abhazya'yı ayrı bir cumhuriyet olarak kabul eden 1925 Anayasasını kabul etmiştir. Ağustos 1992'de ise Gürcüler ile Abhazlar arasında savaş başladı. Gürcüler karadan ve denizden Abhazya'ya girdiler. Gürcülere karşı bu savaşta Çeçenler, Rus Kazakları ve Osetler de Abhazlara destek verdiler. Abhazlar

bu galibiyet sonrası Gürcüleri Abhazyadan attılar. 1989’da 525.000 olan Abhazyaya nüfusu günümüzde 215.000 civarındadır. 1992 çatışmaları sonrası yaklaşık olarak 150.000–200.000 Gürcü Abhazyadan göç etmek zorunda kalmıştır. Tüm bu çatışmalar sonrası RF arabuluculuğu ile 27 Temmuz 1993’te Soçi’de ateşkes imzalandı.

Tablo 1: Abhazyanın Yıllara Göre Nüfus Dağılımı

Yıl	Toplam	Gürcü	Abhaz	Rus	Ermeni	Rum
1886	68.773	34.806	28.320	1.216	1.090	2.140
1926	201.016	67.494	55.918	12.553	25,677	14,045
1939	311,885	91,967	56,197	60,201	49,705	34,621
1959	404,738	158,221	61,193	86,715	64,425	9,101
1970	486,959	199,596	77,276	92,889	74,850	13,114
1979	486,082	213,322	83,087	79,730	73,350	13,642
1989	525,061	239,872	93,267	74,913	76,541	14,664
2003	215,972	45,953	94,606	23,420	44,870	1,486

Kaynak: <http://www.konapedia.com>

Şevardnadze, Abhazyadaki olaylar ve Gamsahurdia hareketinden ötürü 22 Ekim 1993’te BDT’ye girmeyi kabul etti ve birlik anlaşmasını imzaladı.(Sapmaz, s.73) Abhaz-Gürcü çatışmasıyla ilgili BM Güvenlik Konseyi bir çok karar aldı.1993 yılında 849(9 Temmuz), 858(24 Ağustos), 881(4 Kasım), 892(22 Aralık) sayılı kararları bu sorunla ilgilidir (Yalçınkaya, s.185). 858 nolu karar ile UNOMİG (Birleşmiş Milletler Gürcistan Gözlemci Heyeti) oluşturuldu. 4 Nisan 1994’te ‘Gürcistan Abhazyaya Anlaşmazlığının siyasi Çözümü için Önlemler Deklarasyonu’ başlıklı bir bildiri yayınlandı. Bu bildiri ve taraflara göre Abhazyaya egemen devletlere mahsus yetkilere sahiptir.(Aslan; 2009, s.100) Çünkü kendi parlamentosu, hükümeti,

marşı, amblem ve bayrak gibi devlet sembolleri olacak ve iç egemenliğe sahip olacaktır.

BDT Gürcistan'ın talebi üzerine Mart 1994'te ağır yaptırımlar uygulamaya başlamıştır. 1998 de yeniden çatışmalar başlamıştır. 1999 başkanlık seçimlerinde bir de referandum yapılmıştır ve %97.7 oranında bağımsızlık yönünde oy çıkmıştır. Bu sonuca müteakip 12 Ekim 1999 da Bağımsız Devlet Anayasası kabul edilmiştir. BM, AB ve ABD sonuçları yasadışı ilan etmişlerdir.

Abhazya sorunu Saakashvili döneminde öncelikli sorun olarak algılanmamıştır. Öncelik Acara'ya ve Batı ile ilişkilere verilmiştir. Ancak Abhazya'dan göç eden Gürcüler konusu gündemde kalmaya devam etmiştir. Abhazya, Gürcülerin geri dönüşü ile ilgili tartışmaları Gürcistan'ın askeri operasyona uygun ortam hazırlamak ve bölgedeki egemenliği yeniden tesis etmek için bir araç olarak görmüştür (Kasım; s.69). Zaman zaman yapılan görüşmelerle bir yere varılamamıştır.

Ağustos 2008 de ortaya çıkan Rusya- Gürcistan savaşı sonucunda Rusya G.Osetya ile birlikte Abhazya'nın da bağımsızlığını tanımıştır. Gürcistan tarafından tanınmayan Abhazya'nın siyasi geleceği tartışma konusudur.

4.2. Güney Osetya Özerk Bölgesi

Güney Osetya, Gürcistan'ın kuzeyinde bulunan özerk bir bölgedir. 3900 km kare alana sahip olan bölgenin nüfusu 70000-75000 civarındadır. Osetya, bu bölgeyi ele geçiren Rus Çarlarının, bölgenin güneyini Gürcistan'ın yönetimine sokmalarından beri bölünmüş durumdadır (Mert, 2004, s.61). Orta Kafkas dağlarının kuzeyinde Rusya Federasyonu'na bağlı Kuzey Osetya Özerk Cumhuriyeti bulunur. Kuzey Osetya 1925'te Sovyetler tarafından özerk bir bölge olarak kabul edilmiş ve 1936 yılında özerk cumhuriyet statüsüne yükseltilmiştir. Kafkas Dağlarının güney kısmında kalan Güney Osetya ise Gürcistan S.S.C'ne özerk bölge statüsünde 1922

yılında bağlanmıştır. Sovyetlerin nüfus politikaları sonucu Oset halkı iki parçaya ayrılmış durumdadır ve günümüzdeki problemlerin de ana sebebinin oluşturmaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılma aşamasına girdiği 1989'da Güney Osetya Halk Cephesi, Gürcistan'dan ayrılarak Kuzey Osetya ile birleşmeyi ve SSCB'nin 16. Cumhuriyeti olmak istediğini ilan etti. (Yalçınkaya, s.190) Bunun üzerine Gürcü ordusu 23 Kasım 1989'da Osetya'ya girdi. Başkent Tshinvali'de iki hafta devam eden çatışmalar boyunca yaklaşık 10.000 kişinin öldüğü kaydedilmiştir (Yapıcı, 2007, s.75).

Osetler Eylül 1990'da Güney Osetya Demokratik Sovyet Cumhuriyeti'ni ilan etmişlerdir. Bunun üzerine Gürcü Parlamentosu 20 Kasım 1990'da G.Osetya'nın özerkliğini kaldırmış ve doğrudan Tiflis'e bağlamıştır. 5 Ocak 1991'de Gürcü birlikleri Tshinvali'ye girmiştir. Çatışmalar sebebiyle Osetler Kuzey Osetya'ya, Gürcüler ise güneye kaçmak zorunda kalmıştır. Bunun üzerine 19 Ocak 1992'de bir referandum düzenlenmiş ve halkın %98'i bağımsızlık yönünde oy kullanmıştır. Bağımsızlığın ilanından sonra aratan şiddetli çatışmalar üzerine Rus birlikleri Tshinvali'ye girerek Gürcü kuvvetleriyle çarpışır ve sonunda tarafların bir araya gelmesiyle 4 Temmuz 1992'de yapılan bir anlaşmayla çatışmalara son verilir. 14 Temmuz 1992'de Rus, Gürcü, Kuzey ve Güney Osetler'den oluşan 4.000 kişilik Barış Gücü birlikleri bölgeye girerek ateşkes sağlanır ve Ateşkesin denetlenmesi için taraflar arasında Rusya'nın da katılımıyla bir Ortak Kontrol Komisyonu oluşturulur.(Özbay; www.bilgesam.com)

1995'te Gürcistan Anayasası değiştirilerek G.Osetya'nın özerk bölge statüsü kaldırılmış ve bölge Tshinvali adı ile doğrudan Tiflis'e bağlanmıştır. (Tavkul; köksav.org.tr) Bu dönemde Gürcistan G.Osetya arasında görüşmeler başlar. 1996 yılında Moskova'da Rusya Federasyonu, Kuzey, Güney Osetya ve Gürcistan temsilcileri ekonomik ilişkilerin kurulması, çatışmaların barışçıl yollarla çözümünü içeren bir anlaşmaya varmışlardır. (Kasım, 2009, s.71) 10 Kasım 1996 tarihinde Güney Osetya'da cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimleri düzenlenir, cumhurbaşkanlığına Ludvig Çibirov seçilir.(Özbay, www.bilgesam.com) 1997'den sonra görüşmeler başlamış ve mültecilerin geri dönüşü, bölgenin ekonomik durumunun iyileştirilmesi ile ilgili bir dizi görüşme yapılmıştır. 1999'da parlamento

seçimleri yapılmış, 8 Nisan 2001’de referandum ile Güney Osetya Anayasası kabul edilmiş ve Aralık 2001’de Edurad Kokoity cumhurbaşkanı seçilmiştir. Gürcistan tüm bunların illegal olduğunu ilan etmiştir.

Güney Osetya Özerk Bölge Parlamentosu 9 Haziran 2004’te Rusya ile birleşme kararı almıştır (Şen, 2009, s.41). Kokoity Kuzey ve Güney Osetyanın birleşerek Rusya’ya dahil edilmesi için DUMA’ya ve Rusya Federasyonu hükümetine başvuru yapmıştır. Ancak bu talep Rusya tarafından geri çevrilerek uluslar arası arenada Gürcistan’daki sorunların sorumlusunun Rusya olmadığı mesajı verilmek istenmiştir.

12 Kasım 2006’da başkanlık seçimi ve bir de bağımsızlık referandumu düzenlenmiş; Kokoity yeniden cumhurbaşkanı seçilmiş ve referandum da %98 oyla kabul edilmiştir. Tiflis’in desteklediği seçimlerde ise Sanakoev devlet başkanı seçilmiştir. Saakashvili tarafından yeni bir idari birim kurulması için Sanakoev’e yetki verilmiştir. Bu arada Gürcistan ve de facto yönetim dışında kalan bölgelerde Abaşidze örneğinde olduğu gibi Kokoity’nin ülkeden çıkarılması için barışçıl eylemler yapılmış ve Kokoity Fandarast(Güle Güle Kokoity) adlı kampanyalar düzenlenmiştir.

Özellikle Gül Devriminden sonra Gürcistan’ın Batıya yönelmesi Rusya ile ilişkilerin gerilmesine yol açmıştır. Buna, Şubat 2008’de Kosova’nın bağımsızlığını ilan etmesi ve Batı tarafından tanınması eklenince Osetlerin Gürcistan’a baskıları artmıştır. Bu arada Gürcüler ile Osetler arasında aralıklı olarak çatışmalar başlamıştır. Haziran 2008’den itibaren artan çatışmalar Ağustos’ta zirve yapmış ve Gürcü kuvvetleri 8 Ağustos’ta G.Osetya topraklarına girmiş ve Tshinvali çevresini kontrol altına almıştır. Bunu üzerine Rusya, Güney Osetya’ya girerek Gürcistan ile savaşa girişmiştir. Ancak Gürcü kuvvetlerini G.Osetya’dan tamamen çıkardıktan sonra hemen bölgeden çekilmemiştir. AB nezdinde Sarkozy araya girerek 6 maddelik bir deklarasyon yayınlamıştır. Rus birlikleri geri çekilmeyi yavaşlatarak Gürcistan’da büyük tahribata yol açmıştır. Bu savaşta yaklaşık iki bin Osetin hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir.

Rusya savaş sonunda 26 Ağustos 2008’de Güney Osetya ve Abhzya’nın bağımsızlığını tanıdığını ilan etmiştir. 3 Ekim 2008’de Nikaragua ve 9 Eylül 2009’da Venezüella G.Osetya ve Abhazya’nın bağımsızlığını tanımıştır.

4.3. Acara Özerk Cumhuriyeti

Gürcistan’a bağı Karadeniz’e sahili olan Türkiye ile sınır özerk bir cumhuriyettir. Yüzölçümü 3000 km kare olup nüfusu 400.000’dir.(adjara.gov.ge) Başkenti Batum’dur. Türkiye’ye açılan Sarp sınır kapısı burada bulunmaktadır.

Acara halkının önemli bir kısmını oluşturan ve bölgeye adını veren Acaralar. İslamiyeti kabul etmiş Gürcüler olup, 1877–78 Osmanlı-Rus Harbinden sonra bölgenin Rusya’ya bağlanması üzerine Müslüman halkın önemli bir kısmı Türkiye’ye göç etmiştir (Yalçınkaya, 2006 s.198). Bazı bilim adamlarınca Acaraların müslüman Türk oldukları hakkında görüşler dile getirilmektedir. Acaristan Bolşevikler tarafından önce Özerk Sosyalist Cumhuriyete dönüştürülmüş, 1937 yılında ise Gürcistan SSC’ne bağı Acaristan Sovyet Sosyalist Özerk Cumhuriyeti statüsüne kavuşmuştur.

Sovyetler Birliğinin dağılması sonucunda Gürcistan’ın bağımsızlığını kazanması ile Abhazya ve Osetya’da çatışmalar başlamıştır. Acara halkı Abhazlar ve Osetler gibi bağımsızlık arayışına girmemiş, ancak, bölgenin lideri olan Aslan Abaşıdze Rusya’ya sırtını dayayarak bağımsız bir devletin başkanı gibi hareket etmiştir. (Şen, 2009, s.34) Büyük ölçüde merkezden bağımsız hareket edebilen Abaşıdze’nin gerek Sarp sınır kapısından, gerekse Batum Limanından elde ettiği gelirlere merkezi yönetime pay vermek istememesi merkezi yönetimle gerilime neden olmuştur (Kasım, 2009 s.73). Abaşıdze Rus askeri üssünü Batum’da tutarken, Gürcistan merkezi yönetimi buna karşı çıkmıştır. Acara’nın bağımsız hareket etmesi merkezi yönetimi oldukça rahatsız etmiştir.

Gül Devrimi ile iktidara gelen Saakashvili Acara konusunu gündeme getirmiştir. 4 Ocak 2004’te yapılan başkanlık seçimini kazanan Saakashvili Acara’daki gidişatın ayrılıkçı taleplerini dillendiren diğer iki özerk bölge gibi

olacağını düşünerek Acara Özerk Cumhuriyeti'ne müdahale etmiş ve Aslan Abaşidze iktidarını devirerek Abaşidze'nin Rusya'ya kaçmasını sağlamıştır.

Saakashvili bu operasyonla Acarayı merkezi hükümetin kontrolü altına almış ve Gül Devriminden sonra iktidara gelen yeni yönetim bu operasyonla büyük moral destek bulmuştur. Böylece Gürcü yönetimi diğer sorunlu bölgelere müdahale etmekte cesaret bulmuştur.

4.4. Pankisi Vadisi

Pankisi Vadisi idari bir birim olmayıp, Gürcistan'ın kuzeydoğusunda Çeçenistan sınırında önemli bir geçittir (Yalçınkaya, s.194.). Pankisi (Panki) Vadisi Gürcü-Çeçen sınırında 65 km. uzunluğa sahip ve Tiflis'in 190 km. Kuzey Doğu'sundadır. Pankisi'de, Çeçen ve İnguşlarla akraba olan yani Vaynagh grubunda yer alan Kistler yaşamaktadır.(kafkas.org.tr)

1999'da patlak veren Çeçen Savaşından sonra Çeçenlerin ve bölgede yaşayan Kistlerin Pankisi'ye gelmesiyle bölgenin nüfusu artmıştır. 2000 Osetlinin yaşadığı bölgede, Gürcüler, Kistler ve Çeçenlerle birlikte net rakamlar bilinmemekte olup 10.000 civarında nüfusun yaşadığı tahmin ediliyor.

Rusya, gerek 1. Çeçen savaşında (1994-96), gerekse 1999'da başlayan 2. Çeçen savaşında bu vadiye Çeçen direnişçilerin bulunduğunu iddia ederek vadiye müdahale etmek istemiştir. Rus jetleri Ağustos 2002'de Pankisi vadisini bombalamış Rus Savunma Bakanlığının olayı yalanlamasına karşı İnguşetya, Çeçenistan sınır bölgesinde bulunan AGİT yetkilileri haberi doğrulamıştır.

11 Eylül'e kadar Çeçenlere lojistik destek sağladığı gerekçesiyle Moskova ile Tiflis arasında problem teşkil eden bölge, Şubat 2002'nin sonlarına doğru Amerikan patentli "uluslararası teröre karşı kampanyanın" kapsama alanına alındı.(<http://www.kafkas.org.tr/hakkinda/pankisi.html>). 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında Afganistan'a giren ABD, El-Kaide militanlarının vadiye barındığını iddia etmiş ve bölgeye müdahale etmiştir.

Pankisi Vadisi üzerinden Rusya, Gürcistan'a müdahale imkanı bulmuştur. Böylece Gürcistan üzerinde diğer ayrılıkçı bölgeler ile birlikte bu sorunu da kullanarak Gürcistan'ın iç ve dış politikasına karışmak istemiştir. ABD ise 11 Eylül sonrası küresel politikalarında bu tür sorunlu bölgeleri kullanarak bölgede politik bir güç olarak varlığını hissettirmek istemiştir.

4.5. Cevahiti Bölgesi

Cevahiti Gürcistan'ın güney batısında bulunan idari bir bölgedir. Başlıca kentleri Ahıska, Ahılkelek, Borcomi, Vale ve Ninotsmindia'dır. Yönetim merkezi Ahıska'dır. Ardahan ilimize sınırdır.

Samtha-Cevahiti vilayetinde bulunan 7 ilçeden ikisinde Ermeniler çoğunlukta olmakla birlikte vilayet genelinde 207.000 kişi olan nüfusun, 103.000'ini Ermeniler teşkil ediyor.(usakgundem.com) Gürcistan'daki toplam nüfusun yüzde 5-8'ini oluşturan Ermenilerin çoğunluğu Cevahiti bölgesinde ikamet etmektedir.(Öztarsu, www.turksam.org/tr/a1886.html)

Cevahiti bölgesi Gürcistan açısından sorunlu bölgelerden olmakla birlikte siyasi açıdan öncelikli sorun olarak algılanmamaktadır. Sovyetler birliği dağıldıktan sonra burada yaşayan Ermeniler özerklik talebinde bulunmuşlardır. Bölgede faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları 30 Aralık 2003 tarihinde geçici devlet başkanı Burcanadze'ye federal veya konfederal bir yönetim yapısı önerdiler. Aynı müracaatı 16 Ocak 2004'te Saakashvili'ye de gönderdiler. Bu durum Gürcü siyasiler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Ermeni Lobileri tarafından Ermenilerin özerklik talepleri desteklenmiştir.

Ermenistan sınırında bulunan Cevahiti Bölgesinde yaşayan Ermenilerin, bunları destekleyen Ermeni lobilerinin ve Rusya'nın asıl amacı özerk bir Cevahiti oluşturduktan sonra bunun Ermenistan ile birleştirilmesidir.

4.6. Ahıska Türkleri

Ahıska Gürcistan'ın Güneybatısında bir bölgenin adı olup Türkiye'nin Gürcistan sınırına 12-30 km mesafededir. Gürcistan'ın Cevahati Bölgesi'nin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Ahıskalılık diye ayrı bir boy veya etnik köken olmayıp sadece coğrafi ilgiden dolayı bu insanlara Ahıskalı denilmiştir (Yalçınkaya, s. 205). Ahıskalılar Anadolu Türkçesine yakın bir dil kullanmaktadırlar.

Sovyetler Birliği II. Dünya Savaşı sırasında Çeçenler, İnguşlar, Kırım Türkleri ve diğer Rus olmayan milletler gibi Ahıska Türklerini de sürgüne tabi tutmuştur. Stalin, 31 Temmuz 1944'te almış olduğu sürgün kararı ile Ahıskalıları Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Sibiryaya gibi Sovyetler Birliğinin uzak bölgelerine göndermiştir. Aslında Ahıskalıların gönderilme sebebi diğer halklarinkine benzemiyordu. Diğer sürgün edilen halklar (Kırım tatarları, Almanlar, Karaçay-Balkarlar, Çeçen,İnguşlar) işgalci Alman ordularıyla işbirliği yapmakla suçlanmıştır (Yalçınkaya, s. 209). Ahıskalıların böyle bir suçlamayla hiçbir ilgisi olamazdı çünkü bölge olarak Almanlar ile temas edebilecek bir nokta değildir. Bunun sebebi ancak politik olabilir. Ahıska'nın bölgesel olarak Türkiye'ye yakınlığı.

II. dünya savaşı esnasında sürgüne gönderilen halklara hakları iade edilmiş ve geri dönmelerine izin verilmiştir ancak Ahıskalıların hakları verilmemiştir. 2007 de çıkan bir kanun ile Ahıskalıların geri dönüşünü Gürcü parlamenosu kabul etmiş ancak geri dönmek isteyen Ahıskalılar realitede birçok sorunla karşılaşmaktadırlar.

Gürcü hükümeti Ahıskalıların geri dönmesi halinde soyadlarının değiştirileceği ve kendi öz vatanları olan Ahıska'ya değil de Gürcistan'ın tüm bölgelerine yerleştirilebileceğini söylemektedir. Sürgünden sonra Ahıskalıların mal ve mülkleri Ermeni ve Gürcülerin eline geçmiştir. Bölgede yaşayan Gürcüler ve Ermeniler Ahıska Türklerinin vatanlarına dönmesini istememektedir. Ancak Ermeni nüfusunun çoğunlukta olduğu bölgede, Ahıska Türklerinin geri dönüşünün engellenmesi ile ilgili Ermeniler tarafından yoğun olarak lobicilik faaliyetleri de yapılmaktadır.

Zorunlu göçten sonra Ahıskalıların bir bölümü Fergana vadisine yerleştirilmiştir. Haziran 1989'da dönemin Rus istihbaratı KGB'nin vadede yaşayan Özbekleri kışkırtmasıyla başlayan olaylar nedeniyle Ahıskalılar buradan göç etmiştir. Çoğunluğu Azerbaycan'da yaşamaktadır. Bir kısmı da Türkiye, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan gibi ülkelerde yaşamaktadırlar. Ahıska'nın Abastuban, Adigön, Aspinza, Ahılkelek, Azgur ve Hirtız gibi kasabaları ve bu kasabalara bağlı 200 kadar köyü vardır.(Zeyrek; <http://www.ahiska.org.tr/tarihi.php>)

5. AĞUSTOS 2008'DE MEYDANA GELEN RUS-GÜRCÜ SAVAŞI

Bu bölümde, Rusya-Gürcistan savaşına neden olan olaylar ve Kafkaslarda yaşanan bu savaşın küresel boyutlarda ne anlama geldiği, bölgesel etkileri, bölge ülkelerinin ve uluslar arası güçlerin tepkilerinin neler olduğu anlatılacaktır.

5.1. İlişkileri Çatışmaya Götüren Süreç

Rusya, Yakın Çevre Doktrini çerçevesinde yeni bağımsızlığını kazanan ülkelerde nüfuzunu devam ettirme çabası içerisine girmiştir. Bu sebeple Kafkasya ve Orta Asya'ya yönelik etki sahası politikalarına hız vermiş ve bu ülkelerin içişlerine müdahale etmeye başlamıştır (Kasım, s.2009). Gürcistan da Rusların etki alanı içerisinde gördüğü Güney Kafkas ülkelerinden biridir.

Gürcistan bağımsızlığından itibaren uğraştığı sorunlar yüzünden siyasi ve ekonomik olarak istikralı bir ülke olamamıştır. Özellikle etnik sorunlarda Rusya'nın müdahalesine maruz kalmış ve toprak bütünlüğünü sağlamak noktasında bir türlü başarı sağlayamamıştır. Sovyetlerin dağılma sürecinde başlayan çatışmalarla gündeme gelen ve hala çözüme kavuşmayıp sadece 'dondurulan' Abhazya ve Güney Osetya sorunları Gürcistan'ın başını ağrıtmaya devam etmektedir.

2003 yılında Gül Devrimi ile Batının desteğini alarak iktidara gelen Saakashvili 2004 yılında cumhurbaşkanı seçildikten sonra Rusya ile ilişkilerde gerginlikler yaşanmaya başlamıştır. Saakashvili ülkeyi siyasi, ekonomik ve güvenlik açısından Batı'ya entegre etmek istiyordu. Bu nedenle ülkede AB ve NATO'ya üyelik gündeme geldi. Gürcistan'ın bu Batı ile bütünleşme çabası, Rusya tarafından Gürcistan'ın problemleri kullanarak engellenmeye veya süreç geciktirilmeye çalışılmıştır (Kasım, s.210).

Siyasi bütünlüğü sağlamak isteyen Saakashvili Acara operasyonu ile Abaşidze'yi devirip kendine bağlı bir yönetimi iş başına getirdikten sonra yönünü

diğer ayrılıkçı bölgelere çevirmiştir. Gürcistan Güney Osetya ve Abhazya'daki Rus askeri varlığından dolayı rahatsızlığını dile getirmektedir. Ağustos 2008'e kadar olan dönemde Abhazya'da ateşkes hemen hepsi Ruslardan teşkil edilen 1500 kişilik bir barış gücü ile, Osetya'da ise 600 kişilik bir Rus barış gücü ve 102 kişilik BM Gözlemcisi(UNOMIG) ile sağlanmaktaydı.(Yılmaz: Gürcistan'ı Doğru Okumak busam.beykent.edu.tr) Rusya'nın Gürcistan'dan yaptığı ithalata getirdiği kısıtlamalar ve Gürcistan'ın siyasi karar olarak nitelediği bu problem, 2006 Eylülünde 4 Rus subayının yakalanıp casuslukla suçlanması ve yine Ekim 2007'de Rus barış gücü kuvvetlerinin 4 Gürcü subayı darp etmeleri sonucunda kapsamlı bir sorun haline dönüşmüştür (Kasım, s.210-211).

Gerginlik 2008'de artış göstermiş ve aslında yaşanacak olan savaşın sinyallerini de vermiştir. Rusya ayrılıkçı bölgelerde Rus barış gücü askerlerinin sayısını artırma kararı almıştır. Gürcistan bunu fiili ilhak olarak görmüştür. 21 Nisan'da Gürcistan, Abhazya üzerinde uçan bir insansız uçağının Rusya tarafından vurulduğunu öne sürmüştür. Mayıs ayında ise Rusya 300 silahsız Rus askerini Abhazya demiryollarının tamiri için göndermiştir. Gürcistan buna tepki göstermiş ve bu girişimi Abhazya'yı Rusya'ya bağlama politikası olarak görmüştür.

İki ülke arasındaki bu kriz ortamında Saakashvili ile Rusya Devlet başkanı Medvedev 6 Haziran 2008 tarihinde ilk defa bir araya gelmişlerdir (Kasım, s.212). Gürcistan ayrılıkçı bölgelere Rus askerleri yerine Uluslar arası barış gücünün konuşlanmasını istemiştir.

Temmuz 2008'de Güney Osetya'da da gerilim artmış ve Gürcü güçleri Oset sınırını topa tutmuştur. Rusya'nın uyarısı gecikmemiş ve 8 Temmuz'da Rus Jetleri ABD dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ın Tiflis ziyareti sırasında Gürcü hava sahasını 40 dakika boyunca ihlal edip Güney Osetya topraklarında turlayarak adeta "buralar benim korumam altında" mesajını vermiştir (USAK Gürcistan Raporu, s.8).

Saakashvili Amerikan kuvvetleri ile 'Acil Karşılık' adlı bir askeri tatbikat yapma kararı almış ve buna karşılık Rusya da kendi topraklarında bir askeri tatbikat düzenlemiştir.

Ağustos ayına gelindiğinde Gürcü Oset sınırında çatışmalar başlamıştır. Gürcistan “anayasal düzeni sağlamak” için 7 Ağustos 2008’de Güney Osetya’ya askeri bir operasyon düzenlemiş ve başkent Tshinvali’yi kontrolü altına aldığını açıklamıştır. Bunun üzerine Rus kuvvetleri Kuzey Osetya’yı Güney Osetya’ya bağlayan tek geçit olan Daryal Geçiti’nden geçerek Gürcü kuvvetleriyle sıcak temas sağlamıştır. Böylece Rus-Gürcü Savaşı başlamıştır. Bölgede yaşayan Gürcüler Gürcistan içlerine kaçmaya başlamış, Osetler ise Kuzey Osetya’ya yönelmişlerdir. Bu arada Saakashvili Irak’ta görevli 2000 askeri Osetya’ya sevk etmek için geri çağırmıştır. Ruslar Abhazya’dan ikinci bir cephe açmış ayrıca Abhaz sahillerinde güvenlik şeridi oluşturmuştur. Kodor Vadisini ele geçirmişlerdir. Rus kuvvetlerinin ilerlemeye devam etmesiyle Gürcüler G.Osetyadan tamamen geri çekilmişler. Ruslar 11 Ağustosta Gori kentine girmişler ve Tiflis’i tehdit etmeye başlamışlardır. 12 Ağustosta ise Gürcü güçleri başkent Tiflis’e kadar çekilmişlerdir. Rus birlikleri saldırılara devam etmiş Gürcistan’ın Poti limanını ve Tiflis Uluslar arası Havaalanını bombalamıştır.

AB adına Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy ateşkes sağlanması için devreye girmiş ve taraflara 6 maddelik bir ilkeler deklarasyonu sunulmuştur. 15 Ağustos’ta Gürcistan ve ertesi gün de Rusya tarafından bu ateşkes anlaşması imzalanmıştır.

Anlaşmaya göre;

1. Anlaşmazlığın çözümü için güç kullanımına son verilmesi
2. Tüm askeri harekâtların derhal sona erdirilmesi
3. İnsani yardımın ulaştırılması için serbest geçiş tanınması
4. Gürcü orduları çatışmanın başladığı 8 Ağustos gününden önceki pozisyonlarına geri dönecekler
5. Rus orduları harekât başlamadan önceki pozisyonlarına geri dönecekler. Bölgedeki çatışma ile ilgili uluslar arası bir çözüm bulunana kadar Rus barış güçleri ek güvenlik önlemleri alacaklar.
6. Güney Osetya ve Abhazya’nın gelecekteki statüleri hakkında uluslararası görüşmeler başlatılacak.

Rusya yapılan anlaşmaya rağmen Gürcistan’da ilerlemeye devam etmiş ve Gürcistan’ın askeri yapısını tahrip etmeye yönelik saldırılarını sürdürmüştür.(Kasım,

s.215) Rusya'nın geri çekilme sürecini yavaşlatması uluslararası tepkilere yol açmıştır. Nihayet Rus orduları bölgeden çekilmiş ve Rusya 26 Ağustos 2008 tarihinde Rusya G.Osetya ve Abhazya'nın bağımsızlıklarını tanıdığını ilan etmiştir.

5.2. Çatışmaların Küresel Arka Planı

Kafkaslar tarih boyunca büyük güçler tarafından hakimiyet altına alınması gereken önemli bir bölge olarak görülmüştür. Nitekim 20. yy'da geliştirilen jeopolitik teoriler çerçevesinde bölgenin dünya hakimiyeti için elde edilmesi gereken bir yer olduğu düşünülmüştür.

Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte Doğu Avrupa ve Orta Asya'da olduğu gibi Kafkaslarda da yeni devletler ortaya çıkmıştır. Yaklaşık iki yüzyıl Rus egemenliğinde kaldıktan sonra bağımsızlıklarını kazanan bu devletler yeni konumlarını sürdürülebilir kılma arayışına girdiler. Gürcistan başından beri Rusya'yı milli varlığına tehdit olarak gördüğü için Batı dünyasının ve onun kurumlarının bir parçası olamaya çalışırken, Ermenistan toprak bütünlüğü ve güvenlik açısından Rusya ile ittifak kurmuş, Azerbaycan ise sahip olduğu doğal kaynakların zenginliği ve sorunların çeşitliliği nedeniyle daha dengeli bir politika izlemiştir (Çelikpala, 2008, s.37).

Soğuk Savaş dönemi boyunca dünya politik sistemine ABD'nin başını çektiği NATO ve S.S.C.B.'nin liderliğini yaptığı Varşova Paktı arasındaki ilişkiler yön vermiştir. Bu dönemde Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan Sovyetler Birliği içerisindeydi ve bağımsız hareket edememektedir. Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla bölgede jeopolitik boşluk meydana gelmiştir. Özellikle Petrol ve doğalgaz bakımından zengin Orta Asya, Hazar Havzası ve Kafkasların(Azerbaycan) uluslararası pazarlara enerji arz potansiyeli Batılı ülkelerin bölgeye ilgisini çekmiştir. AB ve NATO önceliğinde Transatlantik dünyasının bölgeye bakışı değişmiş ve bu kuruluşların 2000'li yılların ortalarından itibaren özel Kafkas temsilcileri atadıkları, ürettikleri politika belgelerinde Kafkasyayı özel bir bölge olarak tanımladıkları görülmektedir (Çelikpala, s.38). Bölgedeki güç boşluğundan istifade eden Batı ve

özelde ABD bölge ülkeleri üzerinde etkinlik kurma çabasına girmiştir. Buna karşın Putin'le birlikte Avrasyacı bakış açısıyla Yakın Çevre Politikası'nı vizyona sokan Rusya, küresel güç mücadelesi sahnesine yeniden geri dönmüştür (Akpınar; 2008, s.37). Rusya artan petrol ve doğalgaz fiyatları sayesinde ekonomisini toparlayıp arka bahçesi olarak gördüğü Kafkaslarda rakip güçlere karşı daha güçlü bir şekilde mücadeleye girişmiştir.

Rusya NATO'nun genişlemesine direnememiştir. Buradaki başarının sırrı NATO'ya yolları AB'nin açmasında gizlidir nitekim Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ve Baltık ilkeleri NATO'ya girmeden önce AB'ye girmişlerdir. (USAK Gürcistan Raporu, s.34) Ukrayna ve Gürcistan'da NATO'ya üye olmak istemiş ancak Nisan 2008'de Bükreş'te yapılan NATO Zirvesinde bu ülkelerin ileride tam üye olacakları karara bağlanarak bir üyelik takvimi belirlenmemiştir.

Kafkasların küresel politikalar açısından bu kadar önemli olmasının sebebi, Rusya'nın güneye inme politikası çerçevesinde bölgede artan nüfuzunun engellenmesi, Batının enerji ihtiyacını sağlamada Rusya'ya alternatif bir güzergah sunması, Orta Asya ve Hazar havzasından sağlanan enerjinin arzının güvenliği için bölgenin istikrarlı yapısının sürdürülebilirliği ve Türkiye ile Türk cumhuriyetleri arasında doğal bir köprü vazifesi gören bölgede Türkiyenin hegemon güç olmasının engellenmesidir.

5.3. Uluslararası Örgütlerin Tepkileri

Pekin Olimpiyatlarının açılışı münasebetiyle gündemin Çin'e odaklandığı bir sırada savaşın patlak vermesi uluslar arası gündemin bir anda Kafkasya'ya odaklanmasına sebep olmuştur.

Avrupa, özellikle de Almaya ve Fransa Rusya'nın Avrupa kıtasında bir daha tehdit oluşturmayacak şekilde entegre edilebilmesi üzerinde durmaktadır (USAK Rapor; 2008 s.35). Artan enerji fiyatları ile ekonomisini düzelten Rusya, AB'yi de doğalgaz konusunda kendisine bağımlı hale getirmiştir. Bu bakımdan Almanya ve

Fransa'nın Rusya algısı ABD'den farklıdır. Bu durum savaş sürecinde de kendisini göstermiştir. ABD Rusya'ya karşı oldukça sert bir söylemde bulunurken AB daha temkinli yaklaşmıştır. Zaten Ukrayna ve Gürcistan'ın NATO'ya üyelik sürecini askıya alan ülkelerin başında Almanya ve Fransa gelmektedir.

Doğu Avrupa ülkeleri AB ve NATO'ya üye olmalarına rağmen Rusya'ya karşı güvenlik açısından kaygı duymaktadırlar. Nitekim söz konusu ülkeler uluslar arası liderlik konusunda Berlin, Paris veya Brüksel'den çok Washington'a güveniyorlar (USAK Rapor, s.36). Bu sebeple süreç içerisinde Fransa ve Almanya'nın Rusya'ya karşı yumuşak tavrını eleştirmişlerdir.

Ağustos 1993'te Gürcü hükümeti ile Abhaz otoritesi arasındaki ateşkes anlaşmasına dayanarak kurulan UNOMIG(BM Gözlemci gücü)'in süresi BMGK kararı ile uzatılıyordu. 2008 Rus Gürcü savaşı sebebiyle, Rusya bölgedeki uluslar arası gelişmeleri ve iki devletin de bağımsızlığını kazandığını ileri sürerek BM Gözlemci gücünün görev süresini uzatmak istemedi. Rusya'nın BMGK'daki vetosu sebebiyle BM misyonunun görev süresi Haziran 2009 tarihiyle sona erdi.

Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanınması ve Abhazya'da bir askeri üs kurması NATO tarafından tepkiyle karşılanmış ve karar kınanmıştır.(turksam.org). NATO savaş sebebiyle Rusya ile ilişkileri dondurmıştır. Ancak bir yıl sonra ilişkiler NATO-Rusya Konsey toplantısı ile Haziran 2009'da yeniden kurulmuştur.

NATO'nun 2008 Bükreş Zirvesinde Gürcistan ve Ukrayna'yı üyeliğe almaması, savaş için de hızlandırıcı bir etki yapmıştır. Gürcistan üyeliğe bir an önce kabul edilmek için ayrılıkçı bölgeler ile sorunlarını derhal çözmek istemiş ve G.Osetya'ya askeri müdahalede bulunmuştur. Burada Rusya da zaten önceden dağıttığı Rus pasaportları ile zeminini hazırladığı şekilde 'vatandaşlarını korumak için' henüz NATO üyesi olmayan Gürcistan'a müdahalede bulunmuştur. Böylelikle direkt olarak NATO'nun tepkisine maruz kalmamıştır.

5.4. Avrupa Birliği Gürcistan Savaş Raporu

2008 Ağustos’unda yaşanan ve beş gün süren savaş hakkında AB Konseyi tarafından bir rapor hazırlanmıştır. İsviçreli diplomat Heidi Tagliavini başkanlığında 30’a yakın askeri, tarih ve hukuk alanında uzman bir heyet tarafından hazırlanan raporda özetle şu sonuşlar tespit edilmiştir.(<http://www.ceiig.ch/Report.html>)

AB savaşı ilk başlatan tarafın Gürcistan olduğunu ancak aylar önceden başlatılan bir provokasyon sürecinden bahsederek her iki tarafı da uluslar arası hukuku ığnemekle suşlamıştır.

Rapora göre savaşı başlatan eylem Güney Osetya’nın başkenti Tshinvali’nin 7 Ağustos’u 8’e bağlayan gece Gürcistan tarafından topa tutulması oldmuştur. Rapor bu gç kullanımının uluslar arası hukuka göre meşru olmadığı sonucuna vararak Gürcistan’ın yaptığı fiilin haksız olduğu kanaatine varmıştır.

Rapor, Rusya’nın Güney Osetya’daki personeline yönelik saldırılara verdiği ilk yanıtların meşru olduğunu söylemekle birlikte bölgenin ötesine geçerek Gürcistan’ın topraklarına girmesini ‘makul bir meşru müdafaanın çok ötesine geçtiğini’ ve bunun da uluslar arası hukukun ihlali olduğunu kaydetmektedir.

Rusya rapordan memnun olduğunu ifade etmiştir. Rusya raporun savaşı kimin çıkardığı sorusunun cevaplandırdığı üzerinde dururken, Gürcistan ise Raporun bir başka tarafını ön plana çıkararak Rusya’nın aylarca bu savaşa hazırlandığını ve niyetinin Gürcistan’ın işgali olduğunun ortaya çıktığını ifade etmektedir.

AB lkeleri de rapor ile ilgili bir açıklama yaparak raporun suşlu aramak için yazılmadığı sadece savaşa giden sürecin ve savaşın sebebinin ne olduğunun araştırılması ve kamuoyuna aktarılması amacıyla hazırlandığı söylemişlerdir.

5.5. Bölgesel Etkileri ve Bölge Ülkelerinin Tepkileri

Gürcistan, küresel güç oyunları gereği, Rusya Federasyonu'nun etkisini genişletmek, ABD'nin ise etkisini derinleştirmek istediği ve bu çifte kısılcacın en yoğun bir biçimde yaşandığı Sovyet sonrası ülke olarak tanımlanabilir (Yapıcı, 2008, s.187).

Rusya, Gürcistan yönetimini ABD'nin bölgedeki taşeronu olarak görmekte ve Gürcistan'ın NATO'ya girme isteğini de kendisine karşı güneyden yükselen bir tehdit olarak algılamaktadır. Gürcü-Oset çatışması da Rusya açısından Gürcistan'a müdahale etmek için beklediği fırsatı sunmuştu. Eğer Gürcistan işgal edilebilir ya da Batı yanlısı yönetim düşürülebilirse Türkiye –Gürcistan-Azerbaycan hattı kırılmış ve yerine Rusya-Gürcistan-Ermenistan hattı kurulmuş olacak ve böylece Batı etkisi de bölgede kırılmış olacaktı (USAK Rapor, s.29). Gürcistan'ın Rus nüfuzuna girmesi aynı zamanda enerji kaynaklarının Batıya naklinde yeniden Rus tekelinin kurulması demektir. Bu nedenle Gürcistan hem ABD ve AB hem de Rusya ekonomi politiği açısından önemli bir ülkedir.

Rusya-Gürcistan savaşı sırasında, Rusya'nın Ermenistan'daki üsleri kullanması Gürcistan tarafından nefretle karşılanmış ve Gürcistan-Ermenistan ilişkileri eskisinden daha kötü hale gelmiştir.(Çeken, kocpost.ku.edu.tr) Aynı zamanda, savaş sırasında Gürcistan-Ermenistan sınır kapısının kapatılması Ermenistan'ı zor duruma sokmuştur. Zaten Türkiye ve Azerbaycan ile sınırı kapalı olan Ermenistan ekonomik ilişkilerini İran ve Gürcistan üzerinden sürdürürken bir de Gürcü sınırının kapanması Ermenistan'ın aslında bölgede sıkışmışlığının bir göstergesi olmuştur.

İran açısından Rusya-Gürcistan savaşının politik sonuçları olumlu olmuştur. ABD'nin 11 Eylül 2001 sonrasında Kafkasya'daki etkinliğini ve askeri varlığını arttırma çabası İran tarafından tehdit olarak değerlendirilmekteydi. Bu nedenle Gürcistan'daki ABD yanlısı Saakashvili iktidarı İran tarafından tercih edilmemektedir. Rusya-Gürcistan Savaşı ABD destekli Saakashvili iktidarına son verememiştir. Ancak Rusya'nın Kafkasya'da etkinliğini arttırıyor görüntüsü vermesi,

İran açısından ABD'nin bölgedeki varlığını dengeleyici bir unsurdur (Kasım, 2009, s. 224).

Azerbaycan'da savaştan etkilenmiştir. Özellikle savaş sırasında Bakü-Supsa hattındaki duraksamadan olumsuz etkilenmiştir. Azerbaycan petrolünün uluslar arası pazarlara nakli çerçevesinde Gürcistan'ın istikrarı Azerbaycan için de önemlidir ve bu anlamda Azerbaycan da Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü savunmaktadır. Rusya'nın Kafkasya'da askeri ve ekonomik anlamda gücünü görmezden gelmeyen Azerbaycan, Batı ile Rusya arasında dengeleyici bir politika izlemektedir. Bir yandan Batı ile özellikle güvenlik alanında mesafeli olup Rusya'yı kışkırtmama, diğer yanda ise Rusya'ya karşı Batı'dan sağlam güvenlik garantisi alma düşüncesi Azerbaycan'da mevcuttur (Kasım, 2009, s. 226).

6. SAVAŞIN TÜRKİYE'DEKİ YANSIMALARI

6.1. Türkiye'nin Süreç İçerisinde İzlediği Politika

Türkiye, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünü savunan ve enerji projelerinde Gürcistan odaklı bir strateji izlediği için savaştan olumsuz etkilenmiştir. (Kasım; 2009, s.222) Türkiye geleneksel olarak dış politikasında ülkelerin toprak bütünlüğünün korunması gerekliliği tezini savunmaktadır. Bu anlamda Rusya-Gürcistan Savaşında Rusya'nın tutumuna karşı çıkmış ve Rusya tarafından tanınan Abhazya ve G.Osetya'nın bağımsızlık ilanını tanımamıştır.

İnsani yardım bakımından Türkiye hassas davranmış ve kısa sürede Türk Kızılayı Gürcistan'a gönderilmiştir.

Türkiye diplomasi kanallarını açık tutmuş ve daha savaşın ilk haftasında hem Moskova hem de Tiflis ile görüşmeler yapmıştır. Boru hatlarının güvenliği ile ilgili Azerbaycan, Gürcistan ve Petrol şirketleri ile de görüşmeler yapılmıştır.

Türkiye savaş sırasında tamamen kendi politikalarını yürütmek niyetinde olduğunu göstermiştir. Türkiye, ABD savaş gemilerinin Montrö Antlaşması'nın öngördüğü miktardan daha fazla sayıda ve antlaşmada öngörülenden daha uzun süreliğine Boğazlar'dan geçerek Karadeniz'de kalması konusundaki Amerikan talebini reddetmiştir (tuid.org.ua) Bu aslında Rusya'nın Karadeniz politikası ile de uyumlu olduğundan Rusya tarafından olumlu karşılanmıştır.

Rusya Türkiye'nin önemli bir ticari partneridir ve gitgide ikili ilişkilerini arttırmaktadırlar. Bu bakımdan Rusya Gürcistan'a saldırırken Türk yatırımlarına zarar vermemeye çalışmıştır. Örneğin Tiflis havaalanının TAV kısmı Rus Jetlerinin saldırısına uğramamıştır (USAK, s. 42). Rusya ile Türkiye arasında ticaret hacmi

2008 yılında 38 milyar dolara çıkmıştır. Artan ekonomik ilişkiler siyasi alanda da kendini göstermiştir. Dolayısıyla Türkiye her iki ülke için de vazgeçilemez bir bölgesel ülke olmuştur. Türkiye savaş boyunca hem Rusya hem de Gürcistan ile iyi ilişkileri olan bir ülke olarak sorunun bir an önce kontrol altına alınması politikası izlemiştir.

6.2. KİİP Önerisi ve Aldığı Tepkiler

Türkiye, savaşı derhal sonlandırmak ve sorunların çözümü için ortak bir platform oluşturmak amacıyla Başbakan Erdoğan'ın inisiyatifi ile bir Kafkas İttifakı Projesi önermiştir. Kafkas İstikrar ve İşbirliği Platformu (KİİP) olarak anılan bu proje, Ankara'nın Tiflis, Moskova ve Bakü ziyaretlerinde gündeme getirilmiştir. Bu öneri ile Türkiye kriz esnasında uzlaştırıcı, arabulucu, kolaylaştırıcı bir rol alarak bölgede etkinliğini arttırmak istemiştir.

Ankara'nın coğrafi esaslı diyerek çerçevesini çizdiği projeye ABD soğuk baktığını hissettirmiştir (Duran, 2008, s.51). Nitekim ABD Dışişleri Bakanlığı bu konu hakkında önceden haberleri olmadığını ve kendileri için sürpriz olduğunu beyan etmiştir.

Proje, ittifakların çatışan taraflar arasında değil, ortak bir zeminde hareket edenler arasında kurulmasının daha gerçekçi olduğu ve dolayısıyla bölgenin en gergin olduğu bir zamanda sunulmasından dolayı eleştirilmiştir.

Projede bulunması öngörülen ülkeler; Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Rusya ve Türkiye'dir. ABD bölge ülkesi olmadığı için projenin içinde düşünülmemiştir. Projeye İran da dahil olmak istemiştir ancak İran'a zaten mesafeli duran Batı'nın tepkisinden çekinilmiştir. Azerbaycan Ermenistan İlişkileri, Türkiye Ermenistan İlişkileri ve Abhazya ve Osetya'nda bulunduğu Gürcistan ile Rusya İlişkileri düşünüldüğünde bu kadar problemin olduğu bir coğrafyada böyle bir platformu oluşturmanın zorluğu etkisini hissettirmiştir. Dolayısı ile Projeden bir sonuç alınamamıştır.

Türkiye son yıllarda uygulamaya koyduğu komşularla sıfır problem ve iyi işbirliği politikası çerçevesinde çevre ülkelerdeki istikrarı önemsemiştir. Özellikle bu coğrafyanın Kafkasya olması, Kafkas kökenli önemli ölçüde nüfusa sahip olan Türkiye açısından bölge ülkelerini önemli kılmaktadır. Aynı zamanda bölgede meydana gelen istikrarsızlık Türkiye'nin ekonomik çıkarlarına da zarar vermektedir. Bu bakımdan Türkiye söz konusu savaşta dengeli bir politika izleyemeye çalışmış ve sonuç alınsın ya da alınmasın, ortaya koyduğu öneri ile taraf olmadığını ve bölgede istikrar istediğini teyit etmiştir.

6.3. Türkiye'deki Kafkas Diasporasının Tutumu

Türkiye, Kafkas kökenli nüfusun en fazla yaşadığı ülkedir. Türkiye'de Kafkas nüfusu genel olarak Kuzey Kafkasyada yaşayan halkları anlatmak için kullanılır ve genel bir tabirle Çerkezler olarak bilinirler. Ancak bu nüfusun içinde Adige, Abhaz, Karaçay, Çerkes, Kabardinler, Balkarlar, Çeçenler, İnguşlar, Osetler ve Dağıstanlılar hep birlikte bulunmakla birlikte farklı dillere sahip olmalarına rağmen Kafkas üst kimliği etrafında toplandıkları için Kafkasyalı olarak bilinirler. Bu gün Türkiye'de yaşayan Kafkasyalı halk aynı kader birliği içerisinde bu topraklara gelmiştir. Rusların Kafkasları işgali, zorunlu göçler ve Müslümanlık ortak paydası Kafkasyalıları Osmanlı topraklarına çekmiştir.

Güney Kafkasya'dan da Anadolu'ya göçler olmuş ve özellikle Müslüman Gürcüler olan Acaralar Osmanlı topraklarına göç etmiştir.

Bugün Türkiye'de birçok Kafkas Derneği vardır ve Kafkas kültür, dil ve geleneklerini yaşatmaya çalışmaktadırlar. Büyük çoğunluğu Kafkasyalıların yoğun olarak yaşadığı illerde örgütlenmiştir ve bunların birleşmesiyle ülke genelinde Federasyonlar kurulmuştur. Türkiye'de yüze yakın Kafkas Derneği bulunmaktadır.

Türkiye'de Kafkas kökenli nüfusun ne kadar olduğu hakkında net bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak 1 milyon ile 6 milyon aralığında oldukça farklı sayılar verilmektedir. Kafkas Dernekleri Federasyonu(KAFFED)'in araştırmalarını anlatan

KAFFED Başkanı Cihan Candemir Türkiye'deki Çerkes nüfusu hakkında şunları söylemektedir:

1917 yıllarında Osmanlı'da yapılmış bir nüfus sayımı var. 17 milyonluk bir Türkiye'de 1.7 milyonluk bir Çerkes kaydına rastlıyoruz, yani yüzde 10 oranında. Onu bugüne getirdiğimizde tabii yüzde 10'u muhafaza etmek zor. Çünkü bizim Çerkes insanımız geç evlenir, az çocuk yapar. Bu çerçevede oran yüzde 5'e düşmüşse bile 3.5 milyon Çerkes'in olması gerektiğini düşünüyoruz. Tabii bunun yanında karma evlilikler sonucu kendisini Çerkes olarak tanımlayan insanlar da var. Yani 5-6 milyona kadar çıkan genetik bir Çerkes nüfusunun olduğunu düşünüyoruz. Ama bunun 3-3.5 milyonu köylerde veya kentlerde yaşayan, 1 milyona yakını da dilini hala konuşabilen bir nüfus. (<http://yenisafak.com.tr/Gundem/?t=02.03.2010&i=244408>)

Türkiye'de etnik kökene dayanarak nüfus sayımı yapılmadığı için ihtilafli rakamlar mevcuttur. Demokratik Çerkes Platformuna göre 3-4 milyon Çerkes nüfusu yaşamaktadır. (<http://demokratikcerkesplatformu.org/uluslararası.htm>)

MGK'nın hazırlattığı iddia edilen, Prof. Şaban Kuzgun başkanlığında projesi yürütülen "Türkiye'deki Etnik Grupların Dağılım Raporu"na göre Türkiye'de %80'i Çerkezce'yi unutmuş 2.5 milyon Çerkez nüfus ve yaklaşık 1 milyon da Gürcü nüfusu yaşamaktadır. (<http://www.haberturk.com/yasam/haber/78942-mgknin-sir-gibi-sakladigi-rapor>)

Türkiye'de yaşayan Çerkesler, Gürcü ordusunun Güney Osetya'ya yaptığı operasyonda Gürcistan'ı işgalci olmakla suçlayarak ve Türkiye'yi de Tiflis'e desteğinden dolayı protesto ettiler. Aynı zamanda Türkiye'de yaşayan Gürcü kökenlilerin de Gürcü politikalarına körü körüne bağlı olmakla eleştirdiler.

Kafkas Federasyonu Genel Koordinatörü Cumhur Bal Güney Osetya ve Abhazya ile ilgili diasporanın beklentilerini şu şekilde sıralamaktadır. (http://www.kafkasfederasyonu.org/haber/federasyon/2008/08/280808_konferans.htm)

1- RF'nun 26 Ağustos tarihinde Abhazya ve G.Osetya'nın bağımsızlığını tanımasıyla birlikte başlayan yeni süreçte, bu cumhuriyetlerimizi tanıyan ikinci devlet, 6 milyondan fazla Çerkesin onurla, gururla yaşadığı Türkiye Cumhuriyeti Devleti olmalı. Bunun gururunu yaşamak hem bizlerin, hem de devletimizin hakkıdır,

2- Türkiye hiç beklemeden 13 yıldır Abhazya'ya uyguladığı haksız ambargoyu kaldırmalı ve bu çerçevede,

* 1995 sonuna kadar olduğu gibi Trabzon-Sohum gemi seferlerini hemen başlatmalı,

* Kısa sürede hazırlıklar tamamlanarak karşılıklı olarak İstanbul-Sohum uçak seferleri başlatılmalıdır.

3- Sohum'da kısa vadede fahri konsolosluk, uzun vade de büyükelçilik açılmalı, Türkiye'de karşılığının yapılabilmesi için destek sağlanmalıdır,

4- Bizlerin de vergileri ile alınan askeri malzemeler, artık asla Gürcistan'a verilmemelidir,

5- Aynı zamanda Türkiye vatandaşı olan, ancak şu anda Abhazya'da yaşayan insanlarımızın durumu ile ilgilenilmelidir.

Bölgeyi Türkiye açısından önemli kılan sadece ekonomik çıkarları ve Kafkasya'nın jeopolitik önemi değil bu ilişkilerin de ötesinde bölgeyle tarihe dayanan ilişkiler ve akrabalık bağlarıdır. (Duran, s.51) Bu bakımdan Kafkasya'daki bölgesel ya da uluslar arası politik denklemde Türkiye'nin muhakkak yer alması ve de etkili bir ülke olması gerekmektedir.

6.4. Bölgeden Geçen Enerji Nakil Hatları ve Gürcistan'ın Önemi

Harita 4: Enerji Nakil Hatları

Orta Asya ve Hazar Havzası enerji kaynaklarının Rusya dışı bölgelerden uluslar arası pazarlara nakli konusu Sovyetlerin dağılmasından sonra üzerinde düşünülen önemli konulardan biridir. Bu anlamda Güney Kafkasya bölgesinin önemi dikkat çekmektedir. Aslında Rusya'ya karşı paralel bir hat Türkiye vasıtasıyla sağlanabilmektedir ve bu anlamda en önemli bölge ülkesi Türkiye'dir. Ancak Türkiye-Ermenistan arasındaki problemler nedeniyle bölgesel hatlar Gürcistan üzerinden Türkiye'ye gelmekte ve bu da Türkiye ile birlikte Gürcistan'ın stratejik önemini arttırmaktadır.

Gürcistan Türkiye'nin Orta Asya'ya ve dolayısı ile Türk Cumhuriyetlerine açılan kapısıdır. Ermenistan ile sınırların kapalı olması ve Ermenistan'ın siyasi anlamda Rusya ile ittifak etmesi, bölgede Batılı değerleri benimsemiş ve Batı siyasi sistemine entegre olmak isteyen Gürcistan'ı AB ve ABD için önemli kılmaktadır. Bu da bölge ile irtibatlı uluslar arası projelerin gerçekleştirilmesi için Rusya ile tampon bir bölge konumunda olan ve Orta Asya enerji kaynaklarına ulaşımında Türkiye'yi

tamamlayan paralel hattın devamı olan Gürcistan'ın istikrarlı ve Batı yanlısı olmasını gerekli kılmaktadır.

Kafkasya bölgesinden; Bakü-Tiflis-Ceylan Ham Petrol Boru Hattı(BTC), Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı(BTE), Bakü-Supsa Petrol Boru Hattı ve Bakü-Novorosiysk Doğalgaz Boru Hattı gibi uluslar arası enerji nakil hatları geçmekle birlikte; Nabucco Doğalgaz Boru Hattı da proje aşamasındadır. Gürcistan'dan geçenler; BTC, BTE, Bakü-Supsa ve proje aşamasında olan Nabucco'dur.

BTC boru hattı, Azerbaycan petrolünü Gürcistan üzerinden Türkiye'nin Akdeniz kıyısına ve buradan da uluslar arası pazarlara ulaştırmaktadır. Tüm dünya'da ucuz ve istikrarlı enerji kaynaklarına sahip olabilmek için yoğun bir mücadelenin yaşandığı ve Sovyetler Birliği'nin 1991 yılının sonunda resmen dağılmasının ardından Kafkaslar ve Hazar Denizi çevresinin bu mücadelenin en çok hissedildiği bölge olduğu düşünüldüğünde BTC Boru Hattı'nın stratejik bir öneme sahip olduğu söylenebilir.(wikipedia.org)

BTC petrol boru hattı Temmuz 2006 tarihinde hizmete girmiştir. 1768 km uzunluğa sahip olan hat, Bakü'de Sangaçal terminalinden başlayarak, Gürcistan ve Türkiye'deki Ceyhan Terminaline gelerek deniz yolu ile uluslar arası pazarlara nakledilir. Hattın 443 km'si Azerbaycan, 249 km'si Gürcistan ve 1076 km'si Türkiye topraklarından geçer. Kapasitesi günlük 1milyon varildir ve yılda 50 milyon ton petrolü dünya pazarına ulaştırma kapasitesi bulunmaktadır.

BTE doğalgaz hattı da BTC ile paralel hat olup Şahdeniz sahasından çıkan doğalgazı Türkiye'ye nakletmektedir.

Bakü-Supsa petrol Boru hattı 833 km uzunluğunda olup Bakü yakınlarındaki Sangaçal Terminalinden Gürcistan'daki Supsa Terminaline petrol taşımaktadır.(en.wikipedia) BP tarafından işletilmektedir.

Ortadoğu ve Hazar Bölgesi doğal gaz rezervlerini Avrupa pazarlarına bağlamayı öngören Türkiye-Bulgaristan-Romanya-Macaristan-Avusturya Doğal Gaz

Boru Hattı (Nabucco) ile ilk etapta güzergah üzerindeki ülkelerin gaz ihtiyacının karşılanması, takip eden yıllarda ise Avusturya'nın Avrupa'da önemli bir doğal gaz dağıtım noktası olma özelliğinden de faydalanılarak diğer ülkelerin gaz taleplerindeki gelişmelere göre Batı Avrupa'ya ulaşılması amaçlanmaktadır.(<http://www.botas.gov.tr/index.asp>)

Projeye göre hat Gürcistan'dan ve İran'dan gelecek boru hatları ile Erzurum'da birleşerek Türkiye üzerinden Bulgaristan'a geçecektir. Bu anlamda Orta Doğu ve Orta Asya doğalgazının Avrupa'ya naklini gerçekleştirecek bir hat olacaktır.

2004 yılında Viyana'da Projenin finansmanı için Nabucco Company Study Pipeline GmbH adlı bir şirket kurulmuştur. Ayrıca hatların işletilmesi amacıyla da her bir transit ülkede yerel şirketler kurulması öngörülmüştür. Boru hattı ortakları eşit hisse ile BOTAŞ (Türkiye), Bulgargaz (Bulgaristan), Transgaz (Romanya), MOL (Macaristan), OMV (Avusturya) ve RWE (Almanya)'dir.(wikipedia.org)

Yaklaşık uzunluğunun 3.300 km, kapasitesinin ise 25,5-31 milyar m³/yıl olması, 2013 yılında ilk kapasite ile devreye alınması planlanmaktadır.(botas.gov.tr)

Gürcistan doğu-batı enerji sevkiyatında transit ülke olması ve ülkesinden geçen boru hatlarının güvenliği bakımından stratejik önemde bir ülkedir. AB doğalgaz konusunda Rusya'ya bağımlı bir duruma gelmiştir. Bunu aşmak için enerji kaynaklarını çeşitlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Nabucco bu sebeple düşünülmüş olup Rusya'nın AB üzerindeki doğalgaz tekelini kırmayı amaçlamaktadır.

Ocak 2009'da Gazprom Ukrayna'nın transit gazı çaldığını iddia ederek Avrupa'ya giden gazı kesmesiyle AB ülkeleri kış ortasında gazsız kaldı. Avrupa'ya Rusya'dan ihraç edilen doğal gazın % 80'inin Ukrayna'dan geçmesi ve bazı Doğu ve Güneydoğu Avrupa ülkelerinin Rusya doğal gazına bağımlılığı, kesintinin olumsuz etkilerini arttırdı.(diplomatikgözlem.com) Böylelikle AB'nin kaynaklarını çeşitlendirme gerekliliği bir kez daha su yüzüne çıktı.

Rusya'ya enerji konusunda bağımlı olmak istemeyen Avrupa ülkeleri alternatif enerji hatlarını desteklemektedir. Batı dünyası, Gürcistan'ın enerji geçiş güzergahında olması bakımından istikrarlı bir yapıda olmasını istemekte ve Batı yanlısı Saakashvili iktidarını desteklemektedir. Rusya ise Batı eksenli bir Gürcistan istememekte ve ülkedeki etno-politik sorunlar vasıtasıyla Gürcistan üzerinden Batı özellikle ABD ile kozlarını paylaşmaktadır.

6.5. Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi

Enerji nakil hatlarına ek olarak Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu Projesi de bölgedeki ticari ilişkilerin ve ulaşımın gelişmesine yardımcı olacak bir projedir. Demir İpek Yolu olarak takdim edilen bu projenin 2012'de tamamlanması beklenmektedir. Dünyanın yeni petrol ve doğalgaz merkezi konumundaki Orta Asya cumhuriyetleri ile kesintisiz demiryolu bağlantısının sağlanmasına imkan sağlayacak projenin hayata geçirilmesiyle Londra'dan kalkacak bir tren kesintisiz olarak Çin'e ulaşabilecek. (<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/453690.asp>)

Demiryolunun 76 km'si Türkiye'den, 29 km'si Gürcistan'dan ve 80 km'si Azerbaycan'dan geçecektir. Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu hizmete girdiğinde, yılda 1 milyon 500 yolcu ve 3 milyon ton yük taşınması hedeflenmektedir. 2034 yılında ise bu hat üzerinden yılda 3 milyon 500 bin yolcu ve 16 milyon 500 bin ton yük taşınması hedeflenmektedir. (DTM Gürcistan, s,20) Hattın stratejik öneminin yanı sıra Türkiye açısından önemli bir gelir kalemi oluşturacağı öngörülmektedir.

Türkiye bölge ile her alanda yakın işbirliği yapmak istemektedir. Bunun önemli göstergelerinden biri de bölgedeki istikrarın sağlanması noktasında üstlendiği roldür. Savaş sonrası yaptığı KİİP girişimi de bunun bir göstergesidir. Bu anlamda BTK demiryolu projesi de siyasi ve ekonomik bir proje olarak önemini hissettirmektedir. Türkiye'nin doğuya açılan kapısı konumundaki Gürcistan'ın toprak bütünlüğü ve istikrarlı yapısı bu projelerin sürdürülebilirliği bakımından önem arz etmektedir.

Enerji hatlarının yanı sıra ulaştırma ve lojistik taşımacılık alanında ülkeleri birbirine yaklaştıracak önemli bir proje olan BTK Demiryolu projesi bölgenin ekonomisine de katkıda bulunacaktır.

6.6. Türkiye ile Gürcistan ve Rusya Arasındaki Ekonomik ve Ticari İlişkiler ve Savaşın Yansımaları

6.6.1. Türkiye-Rusya Ekonomik İlişkileri

Rusya 1.64 trilyon dolarlık GSYİH ile dünyanın 8. büyük ekonomisidir.(2008 verilerine göre). Ekonomisi büyük oranda enerji (petrol ve doğalgaz) ve hammadde üretimi ve ihracatına dayalıdır. Enerji fiyatlarının artışına paralel olarak ekonomisi de güçlenmektedir. 2000 yılında 260 milyar dolar olan GSYİH'sı, 2005 yılında 766 milyar dolara 2008'de ise 1.6 trilyon dolara çıkmıştır. Yine 2008 yılı dış ticaret hacmi 778 milyar dolar olup (476 milyar dolar ihracat, 302 milyar dolar ithalat) 174 milyar dolar dış ticaret fazlası vermiştir.⁴

Rusya, Türkiye'nin 1., Türkiye ise Rusya'nın 5. ticari ortağıdır. 2009 yılı rakamlarına göre, Rusya ithalatımızda 1. sırada, ihracatımızda 8. sırada yer almaktadır.(<http://www.gumruk.gov.tr/trTR/abdisiliskiler/Sayfalar/RusyaBGH.aspx>)

⁴ <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmain/upload/ANL/TurkCumhuriyetDb/Rusya.doc>

Tablo 2: Türkiye-Rusya İkili Ticaret Verileri (Milyon Dolar)

Yıl	İhracat	İhracatımı z İçindeki Pay	RF İthalatı İçindeki Pay	İthalat	İthalatımı z İçindeki Pay	RF İhracatı İçindeki Pay	Denge	Hacim
2000	644	2,30	1,43	3.887	7,16	3,70	-3.243	4.531
2001	923	3,00	1,72	3.436	8,60	3,38	-2.513	4.359
2002	1.168	3,32	1,92	3.863	7,58	3,63	-2.695	5.031
2003	1.363	2,90	1,82	5.420	7,88	4,03	-4.057	6.783
2004	1.851	2,94	1,92	9.009	9,27	4,92	-7.158	10.860
2005	2.371	3,24	2	12.818	11,05	2,15	-10.447	15.189
2006	3.227	3,79	1,84	17.494	12,77	5,96	-14.267	20.720
2007	4.727	4,41	2,08	23.506	13,82	6,63	-18.779	28.233
2008	6.481	4,91	2,21	31.317	15,51	3,30	-24.836	37.798
2009	3.202	3,13	1,91	19.447	13,79	6,44	-16.245	22.649

Kaynak: www.dtm.gov.tr, www.tuik.gov.tr ve müsavirlikler.gov.tr

Türkiye'nin Rusya ile ticari ilişkilerine gelince tablodan da görüldüğü gibi dış ticaret hacmi her yıl artmakla birlikte Türkiye ihraç ettiğinin yaklaşık 5 katını ithal etmektedir. Dış ticarete Türkiye aleyhine bir dengesizlik söz konusudur. Bu da Rusya'dan yapılan doğalgaz ithalatından kaynaklanmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri gibi Türkiye de doğalgaz bakımından büyük oranda Rusya'ya bağımlıdır. Türkiye doğalgaz ithalatının yaklaşık %70'ini Rusya'dan karşılamaktadır.

Türkiye Rusya'ya kara ulaşım araçları, tekstil mamulleri ve sebze ve meyve satarken, Rusya'dan doğalgaz ve ham petrol ürünleri ithal etmektedir.

Rusya'daki Türk yatırımlarının 5,6 milyar doları, üstlenilen müteahhitlik projeleri ise 29 milyar doları aşmıştır. (www.dtm.gov.tr) Müteahhitlerimizin yurtdışında üstlendikleri projelerde, Rusya %22'lik bir paya sahiptir. (<http://www.mfa.gov.tr>)

6.6.2. Türkiye-Gürcistan Ekonomik İlişkileri

Sovyetler Birliği'nin dağılması ile birlikte bağımsız olan diğer devletler gibi Gürcistan da Rusya ile ekonomik ilişkilerini diğer bölge ülkeleriyle dengelemek istemiştir. Rusya'yı kendi toprak bütünlüğüne tehdit olarak gören Gürcistan ekonomik alanda da bu ülkeden bağımsız hareket etmek istemiştir. Bu anlamda Batının bölgeye yönelik siyasi ve ekonomik projelerinin tümünde yer almıştır. Kendi toprak bütünlüğüne saygılı, NATO üyesi ve AB adayı bir ülke olarak Türkiye ile her alanda ilişkileri geliştirmiştir.

Tablo 3: Türkiye-Gürcistan İkili Ticaret Verileri (Milyon USD)

Yıllar	İhracat	Genel İhracatımız İçindeki Pay (%)	Gürcistan'ın İthalatı İçindeki Pay (%)	İthalat	Genel İthalatımız İçindeki Pay (%)	Gürcistan'ın İhracatı İçindeki Pay (%)	Hacim	Denge
1995	68,1	0,31	19,29	50,2	0,14	32,49	118,3	18,0
1996	110,2	0,47	29,07	32,1	0,07	16,10	142,3	78,1
1997	173,5	0,66	26,81	65,9	0,14	26,36	239,4	107,6
1998	161,3	0,60	15,39	90,5	0,20	46,66	251,9	70,8
1999	114,2	0,43	18,34	93,3	0,23	38,76	207,5	20,9
2000	131,3	0,48	13,54	155,0	0,29	33,77	286,3	-23,6
2001	144,0	0,46	13,78	127,2	0,31	25,65	271,3	16,8
2002	103,4	0,29	9,54	137,6	0,27	22,90	241,0	-34,2
2003	154,8	0,33	10,54	272,0	0,39	32,73	426,8	-117,1
2004	199,7	0,31	9,95	306,7	0,31	28,09	506,4	-107,0
2005	271,8	0,37	10,12	303,0	0,26	20,58	574,8	-31,1
2006	408,0	0,48	11,07	344,8	0,25	20,68	752,8	63,2
2007	646,1	0,60	13,49	289,6	0,17	14,70	935,7	356,5
2008	995,9	0,75	16,00	524,4	0,26	31,67	1520,3	471,5
2009	746,3	0,73	17,07	285,4	0,20	25,22	1031,7	460,9

Kaynak: www.dtm.gov.tr, www.tuik.gov.tr ve müsavirlikler.gov.tr

12.5 milyar dolar GSYH ve 10 milyar dolar dış ticaret hacmi ile küçük bir ülke olan Gürcistan için Türkiye önemli bir ticari partnerdir. İki ülke arasındaki ticaret

hacmi 1995 yılında 118 milyon dolar iken, 2000’de 286,3 milyon dolara, 2005’te 574 milyon dolara, 2008 yılında ise rekor seviyeye ulaşarak 1,5 milyar dolara çıkmıştır. 2009 yılında ekonomik krizin de etkisiyle ticaret hacmi 1 milyar dolara inmişse de bölgenin siyasi ve ekonomik koşulları dikkate alınırsa Türkiye ile ilişkileri daha da güçleneceği söylenebilir. Nitekim Gürcistan ile dış ticaret hacmi 2010 yılının ilk 7 ayında 600 milyon doları bulmuştur. (www.tuik.gov.tr)

Türkiye ile Gürcistan askeri ve siyasi alanda çok önemli ilişkilere sahip iki devlet olmasına karşın ticari ve ekonomik alandaki potansiyeli yeterince kullanamamaktadırlar. Bunun sebebi Gürcistan’ın Sovyetlerden bağımsızlığını kazandığından beri ekonomik ve siyasi istikrarı yakalayamamış olmasındadır. Özellikle 2003’ten beri, Saakashvili iktidarında ülkede yapılan reformlar, yolsuzlukla mücadeleyle başlanması ve Gürcistan’daki iş ortamının iyileşmeye başlaması ile ekonomik ve ticari ilişkiler belli bir ivme kazanmıştır. Ancak 2008 Ağustos’unda yaşanan savaşın iş ortamına olumsuz etkileri olmuşsa da bölgedeki istikrarın yeniden tesisıyla ülkeye Türk yatırımlarının artacağı ve ticaretin gelişeceği öngörülmektedir.

6.6.3. Rusya- Gürcistan Ekonomik İlişkileri

Gürcistan’ın Rusya’dan ithalatı her geçen yıl artarken ihracatı ise azalmıştır. Özellikle 2008 yılında yaşanan savaşın ve ekonomik krizin etkisiyle ithalat ve ihracat oranları oldukça düşmüştür.

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi son on yılın verilerine göre Gürcistan’ın Rusya ile ticaretinde Gürcistan aleyhine bir dengesizlik söz konusudur.

Tablo 4: Gürcistan'ın Rusya ile Dış Ticareti (Milyon USD)

Yıllar	Gürcistan'ın Rusya'ya İhracatı	Rusya'nın Gürcistan'ın Toplam İhracatı İçindeki Payı %	Gürcistan'ın Rusya'dan İthalatı	Rusya'nın Gürcistan'ın Toplam İthalatı İçindeki Payı %	Hacim	Denge
2000	67,2	20	92,9	12	160,1	-25,7
2001	74	23	93,2	12	167,2	-19,2
2002	61,1	17	112,3	14	173,4	-51,2
2003	83,9	18	161	14	244,9	-77,1
2004	104,5	16	255,3	13	359,8	-150,8
2005	153,7	17	383,3	15	537	-229,6
2006	75,3	8	557,9	15	633,2	-482,6
2007	45,5	3,6	576,6	11	622,1	-531,1
2008	29,8	1,9	426,3	6	456,1	-396,5
2009	18	1,5	288,9	6	306,9	-270,9

Kaynak: http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=137&lang=eng

Sonuç olarak, 2008 Ağustosunda yaşanan ve dünya ekonomik krizinin hemen öncesine denk gelen bu savaş, Gürcistan ekonomisinin büyüklüğü dikkate alındığında Türkiye için önemli bir ekonomik kayba neden olmamıştır diyebiliriz. Türkiye savaşta denge politikası izlemiş ve uluslar arası sözleşmelerden taviz vermeyerek ABD'nin Karadeniz'de Montrö Boğazlar Sözleşmesine aykırı şekilde varlığına izin vermemiş ve bu da Rusya'yı memnun etmiştir. Yine Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne sahip çıkmış ve Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlık ilanlarını tanımayarak Gürcistan ile ilişkilerini de bozmamıştır. Bu sayede iki ülke ile de ilişkilerini iyi düzeyde tutmayı başarabilmiştir.

Türkiye'nin Rusya ile ticaret hacmi 2008 yılında 38 milyar doları Gürcistan ile de 1,5 milyar doları bulmuştur. Türkiye için her iki ülke de ticari ve ekonomik açıdan önemlidir. Rusya askeri, siyasi ve ekonomik açıdan bölgesel bir güçtür. Türkiye'nin önemli bir ticari partneridir. Gürcistan'ın Türkiye açısından önemi ise Rusya gibi ülkenin ekonomik büyüklüğünden değil, stratejik bir konumda bulunmasından ileri

gelmektedir. Enerji nakil hatlarının Gürcistan üzerinden Türkiye'ye geçmesi, Nabucco gibi uluslar arası projelerdeki konumu, Türkiye'nin diğer Türk Cumhuriyetleri ile ilişkisini Gürcistan üzerinden sağlaması, BTK demiryolu projesinin Gürcistan'dan geçmesi gibi etkenler Gürcistan'ı Türkiye için önemli kılmaktadır.

7. SONUÇ

Kafkaslar, tarih boyunca büyük güçlerin mücadele alanı olmuş, özellikle Osmanlı ve İran Devleti arasında yaşanan rekabet bölgede kendini göstermiştir. Rusya'nın genişleyerek güneye inme politikası ile Osmanlı-Rus rekabeti başlamış ve 19. yy'dan itibaren bölge Rusların eline geçmeye başlamıştır. Kafkaslarda yaşayan Müslümanlar, Rus idaresi tarafından sürgüne tabii tutulmuş ve özellikle 1864 Büyük Sürgünde birçok Kafkas halkı yaşadığı bölgelerden sürülmüştür. Yurtlarının terk etmek zorunda kalan Müslüman nüfus Osmanlı Devleti topraklarına göç etmiştir. Bugün Türkiye'de yaşayan Kafkas kökenli nüfus Rus zulmünden kaçan ve sürgüne tabii tutulan bu insanlardan oluşmaktadır.

Kafkasya Karadeniz ile Hazar Denizi arasında kalan ve Kafkas sıradağlarının ikiye ayırdığı bir bölgedir. Kuzeyde Rusya Federasyonuna bağlı özerk cumhuriyetler ile Gürcistan'a bağlı Abhazya ve Güney Osetya yer almaktadır. Güney Kafkasya'da (Transkafkasya) ise Gürcistan, Ermenistan ve Azerbaycan yer almaktadır.

Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra bağımsızlığını kazanan üç güney Kafkas cumhuriyetinden bir de Gürcistan'dır. Gürcistan ilk devlet başkanı Gamsakhurdia döneminde milliyetçi bir politika izleyerek "Gürcistan Gürcülerindir" söylemi ile hareket etmiştir. Sovyetler Birliğinin dağılma sürecinde başlayan bağımsızlık tartışmaları, Gürcistan'ın bu söylemi ile ülkede bulunan farklı etnisiteye mensup özerk bölgelerin ayrılıkçı taleplerinin artmasına sebep olmuştur ve önce Güney Osetya'da sonra da Abhazya'da etnik çatışmalar başlamış, binlerce kişi ölmüştür.

Rusya, Sovyetlerden ayrılan ülkeleri kendi güdümünde tutmak için BDT'yi kurmuş ve Gürcistan'da Şevardnadze döneminde topluluğa üye olmuştur. Rusya'nın amacı arka bahçesi olarak gördüğü Kafkaslarda kendisi dışında başka bir gücün varlığını engellemektir. Bu anlamda BDT sayesinde bölge ülkelerinde askeri üs bulundurma hakkı elde etmiştir.

Rusya bölge ülkelerindeki etnik ve dini yapılardan kaynaklanan sorunları kullanarak bölgeye müdahale imkanı bulmaktadır. Özellikle ayrılıkçı taleplerde bulunan bölgeleri destekleyerek Gürcistan'da olduğu gibi ülkelerin iç işlerine müdahale etmektedir. Rusya Gürcistan'ın siyasi bütünlüğünün korunmasına karşılık ülkenin kendi ekseninde politika yapmasını istemektedir.

2003'de Batı destekli iktidara gelen Saakashvili Rusya karşıtı söylemleriyle dikkat çekmiş ve ülkesinin Avrupa ile aynı ortak değerlere sahip olduğu vurgusu yaparak Avrupa Birliği'ne üye olmak istediğini söylemiştir. Yine güvenlik açısından kuşku duyduğu Rusya'ya karşı NATO'ya üyelik başvurusunda bulunmuştur. Rusya Gürcistan'ın NATO üyesi olmasına şiddetle karşı çıkmıştır. Kendisine tampon konumunda olan ve güney politikasında geçiş ülkesi olan Gürcistan'ın NATO üyesi olması Rusya açısından güvenlik zafiyeti olarak algılanmaktadır.

Gürcistan Rusya olduğu kadar ABD ve AB için de önemli bir ülkedir. AB doğalgaz alanında önemli ölçüde Rusya'ya bağımlıdır ve enerji kaynaklarını çeşitlendirmek istemektedir. Bunun için Hazar Havzası ve Orta Asya enerji kaynakları AB için Rusya'ya alternatif kaynaklardır. Bu enerji hatlarının uluslar arası pazarlara dolayısıyla AB ülkelerine Rusya dışı ülkelere geçmesi gerekmektedir. Azerbaycan ve Türkiye'nin Ermenistan ile ilişkileri düşünüldüğünde Bakü'den gelen enerji nakil hatlarının Gürcistan üzerinden Türkiye'ye gelmesi gerekmektedir. Bu sebeple Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı 2006 yılında asrın projesi sloganıyla hizmete girerek Akdeniz'e petrol taşımaya başlamıştır. Yine bir doğal gaz hattı olan BTE Gürcistan'dan geçen bir hattır. Bakü'den Karadeniz'e petrol taşıyan Bakü Supsa boru hattı da Gürcistan'ın Supsa limanına petrol taşımaktadır. Proje aşamasında olan Nabucco da AB'yi Rusya'ya doğalgaz bağımlılığından kurtarmak için planlanmış bir doğalgaz hattı projesi olup Kafkaslardan geçen bu hat Gürcistan'ın stratejik bakımdan önemini arttırmaktadır.

2008 Ağustos'unda Güney Osetya üzerinden yaşanan Rusya-Gürcistan savaşı, büyük resme bakınca bölgedeki küresel hakimiyet mücadelesinin eseri olduğu anlaşılıyor. Etno-politik açıdan sorunlu birçok bölgeyi bünyesinde barındıran Kafkasya, büyük güçler tarafından bir çatışma alanı olarak algılanıyor. Bölgedeki küçük devletler üzerinden büyük stratejik hedeflere ulaşılacak amaçlanıyor. Bölge

devletleri de sırtını yasladığı gücün politik tercihlerine göre hareket etmek zorunda kalıyor.

Gürcistan, 2008 Ağustos'unda Acara örneğinde olduğu gibi Güney Osetya'nın da Tiflis'e tamamen bağlanması amacıyla, bölgeye askeri bir harekât düzenlemiştir. 8 Ağustos'ta Tsihinali'ye giren Gürcü orduları, karşısında kendi vatandaşlarının can güvenliğini sağlamak amacıyla bölgeye girdiğini söyleyen Rus ordusunu bulmuştur. Beş gün süren Rusya-Gürcistan savaşı sonunda Gürcü orduları başkent Tiflis'e kadar çekilmek zorunda kalmıştır. Gürcistan, 2008 NATO Bükreş Zirvesinde, NATO'ya üyelik başvurusunun ileri bir tarihe ertelenme sebebinin kendi iç sorunlarından kaynaklandığını düşünmüş ve derhal ayrılıkçı bölgelerde var olan sorunları halletme yoluna gitmiştir. AB Konsey Raporundan da anlaşıldığı gibi Rusya da Gürcistan'ı askeri bir harekate girişmesi yönünde tahrik etmiş ve kendisi de bölgesel bir savaş için askeri hazırlık yapmıştır. 2008 Ağustos Savaşı da bu ortamda yaşanmıştır.

Rusya yaşanan tüm bu gelişmeleri dikkatle takip etmekte ve bölgede kendi hegemonyasını devam ettirmek istemektedir. Bu anlamda Kosova'nın Rusya'nın müttefiki olan Sırbistan'dan ayrılması ve ABD başta olmak üzere Batılı ülkelerin Kosova'nın bağımsızlığını tanınması üzerine, Rusya da misilleme yaparak ABD'nin müttefiki olan Batı yanlısı Gürcistan'dan ayrılmak isteyen Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsızlığını tanımıştır. Rusya'nın Sovyet Birliğinin dağılmasından sonra başka bir ülkeye yaptığı ilk askeri müdahale olması bakımından 2008 savaşı önemlidir ve Yeni Soğuk Savaş tartışmalarını başlatmıştır.

2008 Rus-Gürcü Savaşına AB üyelerinin verdiği tepki aynı düzeyde olmamıştır. Almanya ve Fransa daha temkinli hareket ederken Doğu Avrupa ülkeleri saldırgan bir Rusya karşısında AB'den çok ABD'ye güvendiğini bu sayede göstermiştir. AB'nin uluslar arası bir kriz karşısında tek ses olmadığı görülmüştür.

Türkiye ülkede yaşayan Kafkas kökenli nüfusun tepkileri, Rusya ile büyük rakamlara ulaşan ticareti, ABD ile ilişkileri ve bir bölge ülkesi olması sebebiyle çok yönlü bir politika izlemek zorunda kalmıştır. Böylece KIİP önerisi getirerek çözüme katkı sunmak istemiştir.

Gürcistan nüfus, toprak ve ekonomik olarak küçük bir ülkedir. Ancak jeopolitik konum olarak önemli, enerji nakil hatlarında geçiş ülkesi, etnik anlamda sorunlu bölgelere sahip olması ve bu sorunların bölgesel olarak büyük etkiler meydana getirebilme kapasitesi bakımından stratejik bir bölge ülkesidir.

Batı yanlısı Saakashvili yönetiminin iktidarının akibeti, Abhazya ve Güney Osetya'nın uluslar arası sistemde bağımsız birer devlet olarak tanınıp tanınmayacağı, Gürcistan'ın NATO'ya üye kabul edilip edilmeyeceği ve Nabucco'nun faaliyete geçip geçemeyeceği gibi sorular Gürcistan'ın siyasi geleceğini belirleyecektir.

KAYNAKÇA

ASLAN C., “Türk-Rus-Gürcü İlişkilerinin Merkezindeki Ülke:Abhazya”, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı: 6, Nisan 2009, ss.01-13

ALSIRT F., **Bağımsızlık Sonrası Gürcistan’ın Yeniden Yapılandırılması ve Bu Süreçte Türkiye ile İlişkileri**, Basılmamış YL Tezi, Ankara, 2009

AKPINAR E., “Bölgesel ve Küresel Güçlerin Kıskaçında Kafkasya”, **Mostar Dergisi**, Sayı: 45, Kasım 2008, ss. 34–37

ÇELİKPALA. M., “Kafkasya’daki Son Gelişmeler, Küresel Hakimiyet Mücadelesi ve Türkiye”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Cilt:9, Sayı:101, Eylül 2008, ss.35-41

ÇEKEN İ.C.; **Güney Kafkasya’da Gerginliğin Kaynağı: Ermenistan**, http://kocpost.ku.edu.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=446&Itemid=30

ÇOMAK İ., **Türk Ermeni İlişkilerinde İki Önemli Konu**, <http://www.usakgundem.com/yorum/39/t%C3%BCrk-ermeni-iliskilerinde-iki-%C3%B6nemli-konu-2.html>

GÜLDAL F., “Tarihin Hesaplaşma Yeri Kafkasya”, **Mostar Dergisi**, Sayı: 45, Kasım 2008, ss.30-33

DURAN Ö., “Kafkasya’da Kriz Yeniden Dondurulurken”, **Mostar Dergisi**, Sayı:45, Kasım 2008, ss.48-51

ERDURMAZ S., **Bir Yıldır Toplanamayan NATO-Rusya Konseyi Haziran Ayında Yeniden Toplandı: NATO, Rusya ile Uyum Sağlayabilecek mi?**

Gürcistan Kriz Değerlendirme Raporu, USAK, Ankara, 2008

<http://www.usak.org.tr//dosyalar/rapor/tAN1vx8M96fa0KRSuxTSIHF9aC4HvU.pdf>

Gürcistan Ülke Bülteni Ekim, 2009 <http://www.deik.org.tr>

KAFKASYALI E.G., ABD-Rusya Hegemonya mücadelesinde Gürcistan ve Güll Devrimi, Basılmamış YL Tezi, Ankara, 2007

KANBOLAT H., “Güney Osetya Savaşı Bitti: Gürcistan Bölünüyor mu?”, **Stratejik Analiz Dergisi**, Cilt:9, Sayı:101, Eylül 2008

KASIM K., Soğuk Savaş Sonrası Kafkasya, USAK, Ankara, 2009

MERT O., **Türkiyenin Kafkasya Politikası ve Gürcistan**, , IQ Yayıncılık, İstanbul, 2004

TAŞTEKİN F., **Büyük Fırtınanın Küçük Vadisi: Pankisi**, <http://www.kafkas.org.tr/hakkinda/pankisi.html>

TAVKUL U., **Güney Osetya Meselesinin Perde Arkası**,

http://www.koksav.org.tr/ebulten/eyl-ek-kas2008/081127_hk_utavkul_gom.html

TELLAL E., **SSCB'nin Yıkılışında Milliyetler Sorunu**, Türk Dış Politikası (Edit. B. ORAN), 2.Cilt, İletişim Yayınları, İstanbul, 2008

TİKA Ülke Raporları: Gürcistan Ülke Raporu,

http://www.tika.gov.tr/yukle/dosyalar/ULKERAPORLARI/Gurcistan_UlkeRaporu.pdf

ÖZBAY F., **Tarihi Süreç İçerisinde Güney Osetya Sorunu**,

http://www.bilgesam.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=153:t

arihsel-suerec-cherisinde-gueney-osetya-sorunu&catid=86:analizler-kafkaslar&Itemid=148

ÖZTARSU M.F., Gürcistan'daki Etnik ve Bölgesel Sorunların Yakın Tarihi ve Bugünü, <http://www.turksam.org/tr/a1886.html>

SAPAZ. A., Rusya'nın Transkafkasya Politikası ve Türkiye'ye Etkileri, Ötüken, İstanbul, 2008

ŞEN L., Türkiye ve Güney Kafkasya Gerçeği, Ürün Yayınları, Ankara, 2009

YALÇINKAYA A., Kafkasya'da Siyasi Gelişmeler, Lalezar Kitabevi, Ankara, 2006

YAPICI M.İ., "Kafkasya'nın Sorunlu Bölgesi: Güney Osetya", **OAKA Dergisi**, Cilt:2, Sayı:3, 2007, ss: 71–104,

YAPICI U., "Gürcistan Savaşı:Öncesi ve Sonrası", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt:63, Sayı:3, 2008, ss. 185–190

YEŞİLOT O., Değişen Dünya Düzeninde Kafkasya, Kitabevi, İstanbul, 2005

YILMAZ. S., Gürcistan'ı Doğru Okumak, <http://busam.beykent.edu.tr/resimy/sait.yilmaz-agustos1.pdf>

Avrupa Birliği Konseyi Gürcistan Savaş Raporu <http://www.ceiig.ch/Report.html>

ZEYREK Y., Ahıska ve Ahıska Türkleri, <http://www.ahiska.org.tr/tarihi.php>

Türkiye-Rusya Federasyonu Ekonomik İlişkileri <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-rusya-federasyonu-ekonomik-iliskileri.tr.mfa>

Rusya Federasyonu Ülke Profili

<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmain/upload/ANL/TurkCumhuriyetDb/Rusya.doc>

Gürcistan Ülke Profili

<http://www.dtm.gov.tr/dtmadmain/upload/ANL/TurkCumhuriyetDb/Gurcistan.doc>

http://www.geostat.ge/index.php?action=page&p_id=137&lang=eng

<http://www.musavirlikler.gov.tr/altdetay.cfm?AltAlanID=125&dil=TR&ulke=RF>

http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=12&ust_id=4

<http://www.gumruk.gov.tr/tr-TR/abdisiliskiler/Sayfalar/RusyaBGH.aspx>

<http://www.statistics.ge/main.php?pform=47&plang=1>

<http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCrcistan>

<http://ansiklopedi.turkcebilgi.com/G%FCrcistan>

<http://www.turksam.org/tr/a697.html>

http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCI_Devrimi

http://www.bbc.co.uk/turkish/news/story/2004/01/040127_gurcistan_surec.shtml

<http://www.chveneburi.net/tr/default.asp?bpgpid=665&pg=1>

<http://www.adjara.gov.ge/eng/index.php?page=about>

http://www.tuid.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=12564&Itemid=356&lang=tr

http://tr.wikipedia.org/wiki/Bak%C3%BC-TiflisCeyhan_Petrol_Boru_Hatt%C4%B1

http://en.wikipedia.org/wiki/Baku%E2%80%93Supsa_Pipeline

http://tr.wikipedia.org/wiki/Nabucco_Boru_Hatt%C4%B1_Projesi

<http://www.botas.gov.tr/index.asp>

http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=3713

<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/11804779.asp>

<http://yenisafak.com.tr/Gundem/?t=02.03.2010&i=244408>

<http://www.haberturk.com/yasam/haber/78942-mgknin-sir-gibi-sakladigi-rapor>

<http://demokratikcerkesplatformu.org/uluslararasi.htm>

http://www.kafkasfederasyonu.org/haber/federasyon/2008/08/280808_konferans.htm

<http://www.turksam.org/tr/yazdir1704.html>

<http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/453690.asp>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gg.html>

http://www.hgk.mil.tr/CografikUrunKatalogu/tematik/resimler/Kafkaslar_Siyasi_A4.jpg

http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Baku_pipelines.svg

ÖZGEÇMİŞ

1984 yılında Kadıköy’de doğan Mustafa ELAYDIN Gebze’de ikamet etmektedir. Ortaöğretimini Gebze Anibal Anadolu Lisesi’nde tamamladıktan sonra Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi bölümünden 2006 yılında mezun olmuştur. 2007 yılında başladığı Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Strateji Bilimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans programına devam etmektedir.